

Civilproces

Pensum: Civilprocessen, 6. udg, Gomard og Kistrup

Indholdsfortegnelse

1 – Civilprocessen som juridisk disciplin.....	3
1.1 Processuel og materiel ret.....	3
1.2 Civilproces og anden procesret.....	3
1.3 Civilprocessens grundprincipper – s. 24.....	3
2 – Domstolenes statsretlige stilling.....	4
2.1 Domstolenes forhold til lovgivningsmagten – s. 29.....	4
2.2 Domstolenes forhold til forvaltningen – s. 32.....	4
2.3 Domstolskontrol med forvaltningen.....	4
2.4 Den europæiske Menneskerettighedskonvention – s. 424	
2.5 Domstolenes opgaver uden for den egentlige retspleje – s. 43.....	4
3 – Civilprocessen lovgrundlag.....	6
4 – Domstolenes organisation.....	7
4.1 Oversigt.....	7
4.2 De almindelige domstole.....	8
5 – De almindelige domstoles saglige kompetence.....	9
5.1 Hovedpunkterne.....	9
5.2 Byretternes kompetence i civile sager.....	9
5.3 Henvisning af sag fra byret til landsret.....	9
5.4 Sager af mindre økonomisk værdi – s. 97.....	10
6 – De alm. domstoles stedlige og intrn. kompetence.....	12
6.1 Begreberne stedlig og international kompetence.....	12
6.2 Hjemting.....	12
6.3 Undtagelsesværneting (Supplerende værneting, specielle kompetenceregler).....	13
6.4 Værneting efter EU's domsforordningen – s. 123.....	14
6.5 Internationalt værneting uden for domsforordningens område – s. 138.....	17
6.6 Domstolenes internationale kompetence i særlige typer af sager.....	18
6.7 Værnetingsaftaler.....	19
10 – Alm. orientering om sagsbehandlingen	21
11 – Sagens forberedelse ved indlevering og forkyndelse af stævning.....	23
11.1 Sagens forberedelse – s. 228.....	23
11.2 Sagens anlæg – s. 230.....	23
11.3 Stævningens forkyndelse (tingfæstning) – s. 237.....	23
11.5 Stævningens indhold og forkyndelse.....	23
12 – Sagens forberedelse efter stævningens forkyndelse.....	26
12.1 Grundprincipper.....	26
12.2 Forberedelse af byretssager og Sø- og Handelsretssager – s. 263.....	26
12.3 Forberedelse af sager af mindre værdi (småsagsprocessen) – s. 273.....	26
12.4 Udsættelse – s. 276.....	26
13 – Hovedforhandling.....	27
13.1 Hovedforhandlingens forløb.....	27
13.2 Sagens afgørelse – s. 285.....	28
13.3 Mundtlighed, skriftlighed – s. 287.....	28
13.4 Genoptage sagen – s. 288.....	28
14 – Inddragelse af nyt processtof i sagen... 	29
Under/efter forberedelsen.....	29
Under hovedforhandlingen.....	29
15 – Udeblivelse.....	30
15.1 Almindelig orientering.....	30
15.2 Begrebet "udeblivelse" - s. 310.....	30
15.3 Dispositive sager.....	31
15.4 Indispositive sager – s. 331.....	32
15.5 Appel og genoptagelse – s. 334.....	32
16 – Sagens ophævelse.....	34
19 Proceskravets formål.....	35
Begrebet retlig interesse.....	35
Påstanden åbenbart uegnet til påkendelse.....	35
Det retlige skridt skal have et rimeligt formål.....	35
Sager i strid med lov og ærbarhed (Danske Lov 5-1-2).....	35
Retten kan af egen drift tage stilling.....	36
Konstaterende eller konstitutive domme.....	36
20 Krav om anerkendelse og om fuldbyrdelsesgrundlag.....	37
21 – Objektiv kumulation.....	40
21.1 Sager med en flerhed af krav og af parter.....	40
21.2 Oprindelig, objektiv kumulation fra sagsøgerens side – s. 431.....	40
21.3 Efterfølgende, objektiv kumulation fra sagsøgerens side – s. 434.....	40
21.4 Modkrav (objektiv kumulation fra sagsørgtes side) – s. 435.....	40
22 – Subjektiv kumulation.....	42
22.1 Definition og anvendelse af subjektiv kumulation.....	42
22.2 Oprindelig subjektiv kumulation – s. 445.....	42
22.3 Adcitation.....	43
22.4 Hovedintervention – s. 453.....	44
22.5 Biintervention og procesunderretning (litis denuntiation).....	44
22.6 Særregler om kumulation m.m. i andre love – s. 463. 44	
Gruppesøgsmål.....	45
Hvilke sager.....	45
27 Forhandlingsmaksimen.....	48
Materiel procesledelse.....	48
Påstande – s. 514.....	48
Anbringender – s. 515.....	48
Beviser – s. 519.....	48
Retsregler – s. 525.....	48
28 Dispositionsmaksimen.....	49
30 Bevisførelse.....	50

34 Vidneforklaringer.....	51	Sagsbehandling i anken.....	56
36 Syn og skøn.....	52	Kære.....	58
37 Retsafgørelser.....	53	Hvem kan kære.....	58
37.1 Form.....	53	Hvad kan kæres.....	58
Anke.....	55	Kærefristen.....	58
Hvem kan anke.....	55	Kontrakære.....	58
Ankeafkald.....	55	Retskraft.....	59
Hvad kan ankes?.....	55	Materielle retskraft.....	60
Ankefristen.....	55	Udstykning.....	61

1 – Civilprocessen som juridisk disciplin

1.1 Processuel og materiel ret

- De processuelle regler opfattes som et accessorisk normsystem til den materielle ret.
- De processuelle regler drejer sig om gennemførelsen af de bestående rettigheder og forpligtelser.
- Civilprocessens regler handler om behandlingen af borgerlige retssager.

1.2 Civilproces og anden procesret

- Loven skelner mellem den egentlige retspleje og anden retspleje, jf. RPL § 11.
- Strafferetspleje falder udenfor civilprocessen.
- Civilproces er præget af at parterne har dispositionsret over sagsgenstanden og bevarer denne rådighed. (I overensstemmelse med grundsætningen om kontraktsfrihed).

1.3 Civilprocessens grundprincipper – s. 24

- *Offentlighed.* Offentligheden må overvære retsmøder (umiddelbar offentlighed), og må referere disse (middelbar offentlighed). Vigtig for at skabe tillid. Fungerer som kontrol og debat af systemet.
- *Mundtlighed.* Retten træffer afgørelse på grundlag af parternes mundtlige fremstilling.
- *Umiddelbarhed.* Dvs. både beviser og procedure, fremføres direkte for den ret, som skal dømme i sagen. Retten har mulighed for at stille spørgsmål.
- *Bevisbedømmelsens frihed.* Betydningen af beviser er overladt til rettens skøn.
- *Partsoffentlighed og aktindsigt.* Parterne har ret til at være til stede, samt blive bekendt med alt, som fremkommer i sagen.
- *Kontradiktion.* Parterne har krav på at komme til genmæle imod, hvad anføres fra anden side.
- *Dispositionsprincippet.* Parterne bestemmer alm. frit over sagens genstand.
- *Forhandlingsprincippet.* Retten skal træffe sin afgørelse på grundlag af fremsatte krav og tilvejebragte oplysninger. Retten kan som udgangspunkt ikke inddrage processtof, jf. RPL §§ 338 og 344.
- *Kravet om koncentration.* Så få møder som muligt. Det er dyrt at føre retssag.

2 – Domstolenes statsretlige stilling

2.1 Domstolenes forhold til lovgivningsmagten – s. 29

- Lovgivningsmagten kan ikke træffe afgørelser i konkrete sager, jf. U 1999.841 H (Tvind-sagen).
- Domstolene skaber ny ret, ved fortolkning og udfyldning af lovreglerne.
- Præcedens er alene vejledende, men ikke bindende.
- Retssædvane på grundlovsniveau antager at domstolene kan prøve om en lov strider imod Grundloven (lovens grundlovmæssighed).
 - Spørgsmålet kan rejses i såvel civile sager som straffesager.
 - En dom har kun retskraft mellem parterne. En lov kan således ikke annulleres af domstolene.

2.2 Domstolenes forhold til forvaltningen – s. 32

2.2.1 Begrebet domstole

- Et organ er en domstol i Grundlovens forstand, hvis det medlemmer har en personlig og funktionel uafhængighed efter GRL § 64, eller dog en uafhængighed, som ikke er væsentlig ringere.
- Et organ er *ikke* en domstol blot fordi et eller flere medlemmer opfylder betingelserne for at kunne udnævnes til dommer, jf. RPL § 42.

2.2.2 Materiel afgrænsning af dømmende myndighed

- Afgrænsning mellem domstole og forvaltningsmyndighed kan ikke ske ud fra GRL's positive bestemmelser.

2.3 Domstolskontrol med forvaltningen

- Domstolene har kompetence til at kontrollere, at den udøvende magt ikke overskrider sine grænser, jf. GRL § 63.
 - Prøvelsen kan være indskrænket ved endelighedsbestemmelser.
 - En forvaltningsmyndighed kan *ikke* med bindende virkning for domstolene fastslå hvorvidt denne eller anden myndighed er kompetent eller ikke.
- Parterne er ikke bundet af tidligere sagsbehandling ved en administrativ myndighed i udformningen af påstande og anbringender.
- Domstolene kan prøve både *jus* og *faktum*. Borgeren skal være opmærksom på sine påstande for at opnå en positiv afgørelse.
- Forvaltningen overlades gerne et skøn. Særligt hvor forvaltningen er en særlig kompetence.
- Obs. Sondrer mellem *frifindelse* af myndigheden og *afvisning* af sagen.
- Alm. anke har som **HR** *suspensiv virkning*.
 - U: prøvelse af administrative afgørelser har ikke, jf. GRL § 63, stk. 1, 2. pkt..
 - UU: Domstolene kan dog tillægge suspensiv virkning.
- Afgørelser kan indbringes for domstolene selvom rekursmulighederne *ikke* er udnyttet. (Modsat ombudsmanden)

2.4 Den europæiske Menneskerettighedskonvention – s. 42

- Enhver har ret til at klage til EMD. (Petitionsret)
- Enhver har ret til at få retssager afgjort af en uafhængig og upartisk domstol ved retfærdig og offentlig rettergang inden for en rimelig frist, jf. konventionens art. 6.

2.5 Domstolenes opgaver uden for den egentlige retspleje – s. 43

2.5.1 Den egentlige retspleje

- Domstolens hovedopgave.

- Omfatter: Civile og kriminelle retssager samt skifte og fagedforretninger.

2.5.2 Opgaver uden for den egentlige retspleje

- Sondring mellem judicielle opgaver og opgaver af administrativ karakter.
- Judicielle opgaver udenfor den egentlige retspleje er *opkrævning af retsafgift* og *notarialforretninger*, jf. RPL § 11, stk. 2, nr. 1 og 4. Desuden tinglysningens afgørelser.

2.5.3 Retshjælp

- Retten skal bistå ægtefælle og arvinger med at udfærdige anmeldelser og opgørelser. *Administrativ opgave*.

2.5.4 Leder af en ret

- Retspræsidenten fungerer som personalechef og skal undertiden administrere retsbygningen.
- Afgørelser af administrativ karakter kan påklages til højere forvaltningsmyndighed. Kun afgørelser af *judiciel* karakter kan appelleres til landsretten, jf. RPL §§ 6 og 11, stk. 2, nr. 3 og 4.
- Klager over embedsvirksomhed (dommere, retsassessor osv.) behandles af Den særlige Klageret, jf. RPL § 49, stk. 1. Dommere og dommerfuldmægtige falder uden for Ombudsmandens virksomhed, hvad enten der er tale om retspleje eller forvaltning.

2.5.5

- Retten har ikke pligt til aktivt at påse overholdelse af love og vedtægter. Retten har således ikke pligt til at indgive anmeldelse til politiet eller anden myndighed.

3 – Civilprocessen lovgrundlag

- Historisk gennemgang af RPL's tilblivelse.
- Gennemgang af Retsafgiftsloven, nærmere bestemt oversigt over retsafgifter.
- RPL gælder *ikke* for Færøerne og Grønland. Kort oprensning af deres individuelle system

4 – Domstolenes organisation

- Reguleret ved RPL kap. 1.

4.1 Oversigt

4.1.1 Domstolene

- De almindelige domstole: byretterne, Tinglysningsretten, landsretten og Højesteret. Desuden Sø og handelsretten, jf. RPL § 1.
- Landet er inddelt i 24 retskredse, jf. § 9. Byretter, landsretter og Højesteret er ledet af en præsident, der varetager det administrative og fordeler sagerne mellem dommerne.
- **Enkeltmandsret eller kollegial ret?**
 - Byretten er som udgangspunkt en enkeltmandsret, jf. § 12, stk. 1.
 - Retten kan bestemme, at 3 dommere skal deltage i afgørelsen af sagen, jf. § 12, stk. 3.
 1. sagen er af principiel karakter
 - Navnlig lovfortolkning.
 - Kan henvises til landsretten, jf. § 226. **NB! Vigtigt at overveje.**
 2. sagens udfald kan få væsentlig betydning for andre end parterne
 3. sagen frembyder særlig omfattende eller vanskelige retlige eller bevismæssige spørgsmål, eller
 4. sagens særlige karakter i øvrigt *undtagelsesvis* gør kollegial behandling påkrævet
 - *Kun afvisning* af kollegial behandling kan kæres, jf. § 12, stk. 4, 2. pkt..
 - Parterne skal have haft adgang til at udtale sig forinden retten træffer afgørelse om kollegial beklædning.
 - Afgørelsen træffes af den jurist der behandler sagen. CP s. 71n.
 - Landsretterne og Højesteret er kollegiale retter. I landsretten deltager 3 dommere, jf. § 7. I højesteret mindst 5 dommere, jf. § 3.
 - Udenfor hovedforhandlingen kan landsretten beklædes af én dommer, jf. § 7, stk. 1, 2. pkt.. Ligeledes udeblivelsesdomme i 1. instans, jf. § 360, stk. 3. Udeblivelse ved ankesager kan dog ikke afsiges ved én dommer alene, jf. U 2002.360 H. CP s. 75.
- **Medvirken af sagkyndige dommere.**
 - Retten kan bestemme at der skal medvirke 2 sagkyndige dommere, jf. § 20, stk. 1.
 - Afgørende er om fagkundskab skønnes at være af betydning for sagen.
 - Hvis der har medvirket sagkyndige dommere ved byretten, kan landsretten bestemme at den skal tiltrædes af 2 sagkyndige.
 - Hvis der *ikke* har medvirket sagkyndige ved byretten, kan der heller ikke medvirke sagkyndige ved ankesagen for landsretten. CP, s. 75.
 - I boligsager tiltrædes retten af 2 sagkyndige dommere, såfremt én part begærer det.
 - Parterne skal have haft adgang til at udtale sig inden der træffes afgørelse om medvirken af sagkyndige, jf. § 20, stk. 3.
 - Afgørelse træffes ved kendelse og kan kun kæres hvis der gives afslag, jf. § 20, stk. 3, 3. pkt..
 - Sagkyndige dommere medvirker ikke i indispositive sager. (Ægteskab, faderskab, værgemål, forældremyndighed)
 - U: Ved Højesteret medvirker ikke sagkyndige dommere.
- Landsretten
 - Den geografiske afgrænsning mellem de to landsretter går ved lillebælt.
 - Landsrettens domme i ankesager kan kun indbringes for Højesteret til 3. instans behandling efter bevilling, jf. § 371.

- Sø- og handelsretten
 - Sager der behandles ved sø- og handelsretten er oplyst i § 225.
 - Byretten henviser sagen hvis en part anmoder herom, jf. § 225, stk. 3.
 - Byretten kan henvise en sag til sø- og handelsretten under de i § 227 oplyste betingelser.
 - Retten tiltrædes af 2 sagkyndige dommere, men kan vælge at indkalde 4 sagkyndige.
 - Retsformanden kan bestemme at en sag skal afgøres under medvirken af 3 fagdommere, foruden de sagkyndige dommere, jf. § 16, stk. 1, 3. pkt..
 - Det afgørende kriterium er fortsat, om fagkundskab er af betydning for sagens afgørelse.
- Den særlige klageret
 - Se RPL § 1a. Desuden CP s. 61.
- Tinglysningensretten
 - Varetager tinglysning for hele landet, jf. § 18, og har sæde i Hobro.
 - Retten er ikke en byret, men sidestiller hermed i det hierarkiske system. Afgørelser kan kæres til landsretterne.
- Ekstraordinære domstole
 - Kan kun være undersøgende, men ikke dømmende, jf. GRL § 61, 2. pkt..
 - Beslutninger fra undersøgelseskommission kan indbringes for Østre Landsret.

4.1.2 Appel og kompetence – s. 63

- Appel
 - Der gælder i almindelighed et 2-instansprincip. Visse mindre byretssager kan dog kun appelleres med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. § 368, stk. 1.
 - Landsretterne samt Sø- og handelsrettens *domme* kan frit ankes til Højesteret.
 - Kendelser og beslutninger kan normalt ikke kæres, og da kun med tilladelse, jf. § 392, stk. 2.
 - 3. instansbehandling kan ske efter tilladelse fra Procesbevillingsnævnet, jf. § 371.
- Procesbevillingsnævnet sammensætning og funktion er reguleret i RPL kap. 1A
 - Der er tale om et nævn, som er uden for forvaltningen.
 - Nævnets skønmæssige afgørelser kan ikke prøves af domstolene. Kompetence og sagsbehandling kan dog prøves, jf. GRL § 63.
- Hovedreglen er at sager indbringes for byretten som 1. instans i den retskreds hvor sagsøgte har bopæl.

4.1.3 Dommere, retsassessorer og dommerfuldmægtige

- Dommere udnævnes af Kongen efter indstilling fra Justitsministeren, jf. GRL § 27.
- Dommeren kan *kun* afskediges ved dom, jf. GRL § 64.
- Dommerfuldmægtige og retsassessorer udfører arbejde der ikke kræver dommer, og kan i et vist omfang beklæde retten, jf. RPL §§ 19, stk. 1 og 52
- Dommerfuldmægtige og retsassessorer er ikke fuldt ud uafhængige og bør derfor ikke dømme i sager, hvor uafhængigheden har særlig værdi. (Dvs. sager af politisk og offentlig interesse)

4.2 De almindelige domstole

- Dette afsnit er flettet sammen med punkt 4.1.1 ovenfor.

5 – De almindelige domstoles saglige kompetence

- Den saglige kompetence angår hvilken *type* domstol der skal behandle sagen.
- Udgangspunktet: De almindelige domstole, jf. § 1, kan behandle alle slags sager.
- Overordnet synspunkt (sund fornuft): Undgå besvær, lettest mulig og mindst ressourcekrævende behandling for at nå frem til den materielt rigtige afgørelse.
- Kendelser eller beslutning
 - Beslutning kan bruges når der ikke er anført at det skal ske ved kendelse, jf. § 217.
 - Kendelser skal ledsages af en begrundelse, jf. § 218. Ligeledes dom.
 - Hovedregel: Dom anvendes når der tages stilling til det materielle. Kendelser bruges ved det processuelle.

5.1 Hovedpunkterne

- Domstolene påser af egen drift (*ex officio*), at en sag er omfattet af dennes saglige kompetence, jf. § 232, stk. 1.
 - Sagen henvises ved kendelse til anden almindelig domstol, jf. § 232, stk. 2. Forældelsesfrister afbrydes, se CP s. 234f.
 - Henviser ikke til særlige retter, da dette typisk giver anledning til yderligere overvejelser fra parterne. Sker afvisning ved dom.
 - NB! Vær opmærksom på stedlig kompetence i § 248.
 - Parterne kan dog aftale at en sag skal behandles af byretten, jf. § 226, stk. 2.
- Er en sag behandlet ved byret og landsretten i anken finder at byretten ikke havde kompetence, afsiges dom om ophævelse og afvisning, hvis domstolene ikke har kompetence.

5.2 Byretternes kompetence i civile sager

- **UP:** *Alle civile sager* starter som hovedregel i byretten, jf. § 224.
- Uanset økonomisk størrelse. Dog gælder en særlig småsagsbehandling for sagsgenstande under 50.000 kr., jf. § 400.

5.3 Henvisning af sag fra byret til landsret

5.3.1 Henvisning til landsret på grund af sagens *principielle karakter* – s. 92

- Byretten har mulighed for at henvise en sag til landsretten, men *kun efter anmodning* fra en part, jf. § 226, stk. 1.
 - Byretten kan *ex officio* eller efter begæring behandle sagen med 3 dommere, jf. § 12, stk. 3, nr. 1.
- Henvisning eller kollegial behandling?
 - Har sagen *generel betydning* for retsanvendelsen eller retsudviklingen?
 - Har sagen *væsentlig samfundsmæssig rækkevidde*?
- **Principiel karakter?**
 - RPL udtaler sig ikke herom.
 - Retten afgør om sagen er principiel.
 - Efter sædvanlig opfattelse:
 - *Fortolkningen af lovbestemmelse* (U 2008.694 H) eller
 - *Generelle spørgsmål vedrørende uskreven ret.*
- *Bevisspørgsmål* og *konkrete fortolkningsspørgsmål* vil normal ikke kunne henvises.
- *Skønmæssige afgørelser* vil normalt heller ikke kunne henvises.
- *Sagens betydelige værdi* spiller en mindre rolle, da der ikke længere er noget beløbsgrænse for byretten.
- Domspraksis: U 2008.694 H

5.3.2 Henvisning til landsret som det mest hensigtsmæssige – s. 94

- Hvis sagen har nær tilknytning til en sag der verserer i landsretten, kan det være hensigtsmæssigt at henvise. Der kan ikke henvises ved verserende ankesag.
- Henvisning kan da kun ske efter forudgående indhentet udtalelse fra landsretten, jf. § 254, stk. 2.

5.3.3 Formelle spørgsmål i forbindelse med henvisning til landsret – s. 94

- Henvisning kan kun ske efter begæring fra en part, jf. § 226, stk. 1 og 2.
- Rettens afgørelse sker ved kendelse. Nægtelse af at henvise sagen kan kæres til højere instans.
- Begæring om henvisning skal ske allerede i det forberedende møde (1. retsmøde), jf. § 226, stk. 3.
 - Finder retten ikke at der skal afholdes forberedende møde, skal begæring fremsættes senest 4 uger efter rettens meddelelse herom, jf. § 226, stk. 3.
 - Byretten kan genoptage forberedelsen i medfør af § 356, stk. 1.
- Værnetingsaftale
 - Parterne kan træffe aftale om værneting, jf. § 245. Både vedrørende aktuel sag og fremtidige sager.
 - Parterne kan aftale at sagen skal behandles ved byret. Byretten kan så kun henvise hvis *begge* parter anmoder om det, jf. § 226, stk. 2.
 - Parterne kan *ikke* aftale, at en sag skal behandles ved landsret eller Højesteret.

5.4 Sager af mindre økonomisk værdi – s. 97

- Er den økonomiske **værdi under 50.000 kr.** finder RPL kap. 39 anvendelse, jf. § 400, stk. 1.
- Småsagsbehandling er forbeholdt byretterne.
 - Indebærer forenklet proces
 - retten kan varetage sagens forberedelse
 - strengere krav til bevisførelsens relevans
 - forenkede regler om sagkyndig oplysning af sagen
 - forenklet hovedforhandling.
- Parterne kan *efter tvistens er opstået* aftale småsagsbehandling kan anvendes uanset sagens værdi, jf. § 400, stk. 1.
- Parterne kan *efter tvistens er opstået* aftale småsagsbehandling ikke skal anvendes, jf. § 400, stk. 1, nr. 2.
- **Sagens værdi**
 - Bestemmes efter påstanden i stævningen, jf. § 401, stk. 1.
 - Kun hensyn til hovedstolen. Sagsomkostninger eller procesrenter medregnes ikke.
 - Retten afgør sagens værdi.
 - Nettoværdien. Er krav betinget af en modydelse skal modydelsen trækkes fra.
 - Kumulation
 - Ved oprindelig objektiv kumulation, dvs. flere krav mellem samme parter, sammenlægges kravene.
 - Ikke sammenlægning hvis sagsøger fremsætter krav mod flere sagsøgte, jf. § 250.
 - Ikke sammenlægning hvis flere sagsøgere kumulerer deres krav, jf. U 1998.544 Ø.
- Udvidelse / nedsættelse – CP, s. 100
 - Skal efter omstændighederne tages med i betragtning.
 - Desto senere i forløbet udvidelse sker, des mindre betydning kan det tillægges i forhold til småsagsbehandlingsspørgsmålet.
- Småsagsprocessen anvendes ikke
 - i indispositive sager, jf. § 400, stk. 3.
 - i private straffesager.

- For sager ved Sø- og Handelsretten.

6 – De alm. domstoles stedlige og intn. kompetence

- Hvor saglig kompetence afgør hvilken type domstol der skal behandle sagen, afgør *stedlig* kompetence hvilken af flere ensartede domstole der skal behandle sagen.
- Hovedspørgsmålet er: Hvilken byret skal sagen indgives til?
- **UP:** *Sagsøgtes bopæl er hjemting*, jf. RPL § 235, stk. 1.
- Retten afgør ex officio om den er rette værneting, jf. § 248, stk. 1.
 - Retten skal så vidt muligt henvise sagen til rette værneting, jf. § 248, stk. 2.
 - Afvisning kan have konsekvenser. Fx U 1972.925 – Forældelsesfrister.
 - Det er forholdene ved indlevering af stævning der er afgørende, jf. § 235, stk. 1 jf. § 348, stk. 1.
- Skal domsordningen anvendes?
 - Bopæl i EU? Art. 2. => Domsordningen anvendes.
 - Ikke bopæl i EU! Art. 4 => Domsforordning kan ikke anvendes. DOG art. 22 og 23. =>
- **TODO!!! Tjekliste!**

6.1 Begreberne stedlig og international kompetence

- Der er tale om geografisk afgrænsning.
- Et regelsæt for det geografiske Danmark.
- Domskonvention for EU. Forordningen gælder frem for RPL.
- Endnu andre regler for resten af verdenen.

6.2 Hjemting

6.2.1 Fysiske personer

- Husk at ved personligt drevet virksomhed skal ejeren sagsøges, ikke virksomheden.

6.2.1.1 Bopæl

- Bopælen er som udgangspunkt angivet i folkeregisteret. I øvrigt ”det varige hjem”.
- Bopælen afgøres ved indlevering af stævning, jf. § 235, stk. 1 jf. § 348, stk. 1.
 - Efterfølgende flytning er uden betydning. CP s. 107.
- Det er muligt at bo flere steder (stk. 2), ligesom det er muligt ikke at have nogen bopæl (stk. 3).

6.2.1.2 Opholdssted – s. 108

- Hvis man ingen bopæl har, er bopæl det sted man opholder sig, jf. § 235, stk. 3.
 - Hvis hverken bopæl eller opholdssted så er det seneste opholdssted/bopæl, jf. § 235, stk. 4.

6.2.1.3 Danske eksterriale personer bosat i udlandet – s. 109

6.2.2 Juridiske personer

6.2.2.1 Stat og kommune – s. 110

- Kommuner har hjemting der hvor rådhuset ligger, jf. § 239.
- Staten har hjemting hvor myndigheden har hovedkontor, jf. § 240, stk. 1.
 - Afgørelser ved *central* myndighed skal (jf. ”*anlægges*”) stævnes ved sagsøgers hjemting, jf. § 240, stk. 2.
 - Formålet er geografisk spredning af sagerne.
 - U 2000.55 H – Social og sundhedsmyndighed i Ålborg.
 - Det er en forudsætning at sagsøger har hjemting i Danmark, ellers anvendes UP i § 235, stk. 1.

6.2.2.2 Selskaber, foreninger og andre sammenslutninger – s. 111

- Personlige drevne virksomheder skal sagsøges som fysiske personer.
- Selskaber har i øvrigt hjemting der hvor hovedkontoret ligger, jf. § 238, stk. 1.
 - Driftssteder / filialer kan sagsøges der hvor virksomhedens udøves, fsa anliggende vedrørende dette driftssted, jf. § 238, stk. 2.
- Sammenslutninger, jf. § 238, stk. 3. og 4.

6.3 Undtagelsesværneting (Supplerende værneting, specielle kompetenceregler)

6.3.1 Almindelige regler om undtagelsesværneting – s. 113

- Sagsøger kan som udgangspunkt **frit vælge** mellem sagsøgetes hjemting eller undtagelsesværneting.
- Parterne kan aftale at indbringe sagen for enhver anden ret af samme art, jf. § 245.

6.3.2 Sager mod erhvervsdrivende – s. 114

- En virksomhed anses i almindelighed for at blive udøvet fra det sted, hvorfra virksomheden ledes.

6.3.2.1 Fysiske personer – s. 114

- Sager mod personer der driver erhvervsvirksomhed, og vedrører virksomheden, kan anlægges ved retten det sted hvor virksomheden udøves, jf. § 237.
 - Uanset hvilket navn der er anvendt.
 - Kan ikke anvendes over for virksomheder, der udøves fra stadig skiftende steder. Tilbage til UP i § 235.

6.3.2.2 Juridiske persons filialer – s. 115

- § 238, stk. 2.

6.3.3 Sager om fast ejendom – s. 116

- En sag om rettigheder over fast ejendom, kan anlægges ved retten på det sted, hvor ejendommen ligger, jf. § 241.
- Hvornår er det en ret over fast ejendom?
 - Når man diskuterer om man har retten. ”Ret til at køre over grunden”.
 - Kun sager med påstand om anerkendelse af en bestemt rettighed over fast ejendom består eller ikke består, rettighedens omfang eller håndhævelse, er omfattet af bestemmelsen.
 - Hvis det handler om erstatning, er der ikke tale om en ret over fast ejendom, hvorefter udgangspunktet i § 235 anvendes.
 - Heller ikke hvis det er almindelige naborettigheder.

6.3.4 Opfyldelsesværneting / kontraktværneting – s. 118

- Sager vedrørende kontraktsforhold kan anlægges ved opfyldelsesstedet, jf. § 242.
 - Sagen kan anlægges ved opfyldelsesstedet uanset om kontrakten krævede skyldnerens tilstedeværelse.
 - U 1991.779 Ø
 - Erstatning i stedet for opfyldelse.
 - Dom: Det gør ingen forskel.
- Hvis der er tale om et pengekrav finder bestemmelsen ikke anvendelse, jf. § 242, stk. 2.
 - Medmindre kravet skulle opfyldes inden stedet forlades (fx restaurant), jf. § 242, stk. 2, 2. led.
 - U 1990.408 VLK
 - U 1992.746 H

6.3.5 Deliktværneting (fornærmelsesværneting) – s. 120

- Påstår sagsøger straf, erstatning eller oprejsning i anledning af en retskrænkelser, kan sagen anlægges der hvor krænkelseren er foregået, jf. § 243.

- Både erstatning uden for kontrakt og private straffesager.
 - Både erstatning ved påstand om culpa, og sager med påstand om objektivt ansvar.
 - Regreskrav der støttes på aftale er ikke omfattet, hvis spørgsmålet ikke angår ansvarsgrundlaget.

6.3.6 Forbrugerværneting – s. 122

- Når forbrugerftale ikke er indgået ved forbrugerens personlig henvendelse, anvendes forbrugerens hjemting, jf. § 244.
- Aftaler om værneting er ikke bindende for forbrugeren, hvis indgået inden tvistens opståen, jf. § 245, stk. 2.

6.4 Værneting efter EU's domsforordningen – s. 123

- Domsforordningen = Bruxelles I-forordningen.
- Dette kan være relevant hvis sagsøgte ikke har bopæl i Danmark.
- Mulighed for at anlægge sagen i Danmark alligevel, jf. § 246.
- Hvis sagsøgte har **bopæl i et EU-medlemsland**, finder Domsforordningen anvendelse, jf. art. 2 jf. § 247.
- **Hovedreglen:** Sagen anlægges der hvor sagsøgte har bopæl, jf. art. 2.
 - Bopæl – art. 59 og 60
 - Bopæl begrebet fastsættes af *lex fori*, dvs. i DK som i § 235.
- Begreber
 - Opfyldelsessted i art. 5.1
 - Som udgangspunkt de materielle regler i den lov, der er anvendelig i henhold til lovvalgsreglerne i den stat, for hvis retter sagen først er indbragt.
 - Ellers formodning for autonome EU-retlige begreber.

6.4.2 Domsforordningens anvendelsesområde – s. 126

6.4.2.1 Sagens parter – s. 126

- Sagen skal have international karakter. Dette kan dog godt lade sig gøre, selvom begge parter har bopæl i Danmark.
 - C-282/02 Owuso. Begge parter havde bopæl i England. Ulykken var sket på Jamaica.

6.4.2.2 Sagens genstand – s. 127

- Art. 1. - Civil- og handelsretlige sager.

6.4.3 Undtagelsesværneting / supplerende værneting efter domsforordningen – s. 128

- Enekompetence – art. 22.
 - Rettigheder over fast ejendom. => Enekompetence for retten i det land hvor den faste ejendom er beliggende.
 - Gælder ligeledes sagsøgte ikke har bopæl i et EU-medlemsland.
- Værnetingsaftale – art. 23
 - Udgangspunkt er at værnetingsaftalen finder anvendelse.
 - Finder som udgangspunkt anvendelse hvis mindst en af parterne har bopæl i et EU-medlemsland.
- Litispendens – art. 27

Kontraktværneting – Domsforordningen art. 5.1

- NB! Begrund altid først hvorfor art. 5.1 finder anvendelse!
- Art. 5.1 Litra a
 - ”sager om kontraktsforhold”
 - Selvstændigt EU-retligt begreb:
 - ”Forpligtelser som en part frivilligt har påtaget sig over for en anden.”

- ”den forpligtelse, der ligger til grund for sagen”
 - Hvad er den relevante forpligtelse?
 - den primære kontraktforpligtelse
 - Afgørende hvem der anlægges sagen!
 - Misligholdelse af kontrakten medfører at kontrakten er ”opfyldelsessted”
 - det er derfor ikke sagsøgers krav om erstatning eller om kontraktens ophævelse på grund af misligholdelse, der er den kompetencebegrundende forpligtelse, men derimod den forpligtelse, der ifølge kontrakten påhviler sagsøgte, og som sagsøger påstår er blevet misligholdt.
 - Kan være et pengekrav, i modsætning til RPL § 242.
- ”er opfyldt eller skal opfyldes”
 - Ikke et selvstændigt EU-retligt begreb.
 - Den nationale ret, for hvilken sagen er indbragt, skal i henhold til sine egne lovvalgsregler afgøre, hvilket lands lov der er anvendelig på kontrakten og i overensstemmelse med denne lov (kontraktens *lex causae*) fastlægge den omtvistede kontraktmæssige forpligtelses opfyldelsessted.
 - Pengekrav – i dansk ret ”pengeskyld er bringeskyld”
 - **Eksempel: U 2002.1370 ØLK**
 - Rettens bemærkninger:
 - Det følger af retsplejelovens § 247, stk. 1, at der i sager, der er omfattet af en konvention, som er gennemført i dansk ret ved lov om EF-domskonventionen m.v., herunder ved bekendtgørelse i medfør af nævnte lovs § 15, anvendes konventionens værnetingsregler. Luganokonventionen er gennemført i dansk ret ved bekendtgørelse nr. 70 af 12. februar 1996, som er udstedt i medfør af § 15 i lov nr. 325 af 4. juni 1986 om EF-domskonventionen m.v., som ændret ved lov nr. 209 af 29. marts 1995. Konventionen er tillige tiltrådt af Schweiz. I nærværende sag har sagsøgte hjemsted i Schweiz, hvorfor Luganokonventionen finder anvendelse. Ifølge Luganokonventionens artikel 5, stk. 1, jf. artikel 53, kan et selskab i sager om kontraktforhold sagsøges ved retten på det sted, hvor den pågældende forpligtelse er opfyldt eller skal opfyldes. Ved den pågældende forpligtelse forstås den forpligtelse, som den konkrete sag vedrører. I denne sag er påstanden betaling af penge. Opfyldelsesstedet fastlægges i henhold til den materielle kontraktret, som finder anvendelse på aftalen (*lex causae*), og den materielle kontraktret skal vælges efter lovvalgsreglerne i den stat, hvor sagen er anlagt, dvs. efter dansk ret (*lex fori*). Den i sagen omhandlede realydelse, udvikling af en web-site, må betragtes som en tjenesteydelse, hvorfor Romkonventionen finder anvendelse ved fastlæggelse af opfyldelsesstedet i nærværende sag. Ifølge Romkonventionens artikel 4, stk. 2, gælder der en formodning for, at aftalen har sin nærmeste tilknytning til det land, hvor den part, som skal præstere den for aftalen karakteristiske ydelse, på tidspunktet for aftalens indgåelse har sin bopæl eller sit hovedsæde. Den for aftalen karakteristiske ydelse i denne sag er softwaren til web-siten, som er udviklet af sagsøgeren, der har hovedsæde i Danmark, hvorfor aftalen har sin nærmeste tilknytning til Danmark. Opfyldelsesstedet skal derfor bestemmes efter dansk ret, hvorefter opfyldelsesstedet for betalingsforpligtelser er kreditors bopæl, jf. gældsbrevslovens § 3 analogt. Opfyldelsesstedet i denne sag er således sagsøgers hjemsted, som er Danmark, hvorfor sagen med rette er anlagt i Danmark. Det bemærkes, at der ikke for landsretten er oplyst omstændigheder, hvoraf det som helhed fremgår, at aftalen har en nærmere tilknytning til et andet land, jf. Romkonventionens art. 4, stk. 5., 2. pkt.
 - Varens leveringssted
 - Den primære opfylder er pengekravet på købesummen.
 - ”Pengeskyld er bringeskyld” => sagen kan anlægges
 - Kun litra a var med i domskonventionen.
 - Litra b
 - Opfyldelsesstedet er stedet for *varens* eller *tjenesteydelsens* levering.
 - Levering af varer og tjenesteydelser formentlig selvstændige EU-retlige begreber (sml. EF-traktatens bestemmelser om fri bevægelighed for varer og tjenesteydelser)

- Set i forhold til litra a
 - Sager om kontrakten anlægges et sted
 - Sml. sælgers sag om betaling
 - Sml. købers sag om kontraktens misligholdelse
 - Leveringsstedet findes derimod på samme måde
 - For varer – ”i overensstemmelse med de anvendelige obligationsretlige regler ... eller efter en aftale om leveringsstedet som er gyldig efter de anvendelige obligationsretlige regler”
 - For tjenesteydelser – i praksis selve aftalen (f.eks. eneforhandling)
 - Eneforhandling – kig på retsforholdet
 - U 2002.424 SH:
 - Om sagsøgte kan sagsøges her i landet, beror efter EF-domskonventionens art. 5, nr. 1, og retspraksis, herunder EF-domspraksis, på indholdet af den kontraktmæssige forpligtelse, som efter sagsøgers påstand angives at være tilsidesat af sagsøgte, samt hvor forpligtelsen skulle opfyldes. Sagsøgers erstatningspåstand er begrundet i, at sagsøgte skal have ophævet parternes eneforhandleraftale uden at have haft grundlag herfor og dermed have tilsidesat sin forpligtelse til at opfylde aftalen, der bl.a. indeholdt en bestemmelse om 2 års gensidigt opsigelsesvarsel. Da denne forpligtelse skulle opfyldes her i landet, som er det område, aftalen var fældende for, kan sagsøgte sagsøges her.
 - ”medmindre andet er aftalt”
- **Litra b er den praktiske hovedregel**
- C-26/91 Handte
 - 3 – Det fremgår af de akter, der er fremsendt til Domstolen, at TMCS [fransk selskab] i 1984 og 1985 af ...Bula et fils (herefter benævnt "Bula") købte to metalpoleringsmaskiner, som det lod forsyne med et udsugningsanlæg, der var fremstillet af Handte GmbH [tysk selskab], men blev solgt og installeret af anpartsselskabet Handte France, Strasbourg (Frankrig) (herefter benævnt "Handte France").
 - 4 – I 1987 anlagde TMCS sag mod Bula, Handte GmbH og Handte France ved Tribunal de grande instance de Bonneville (Frankrig) med påstand om erstatning for det tab, selskabet havde lidt som følge af, at de fremstillede og solgte anlæg ikke var i overensstemmelse med reglerne om de sikkerheds- og sundhedsmæssige forhold på arbejdspladsen, og at de var uegnede til det formål, de skulle anvendes til.
 - Kan TMCS anlægge sag mod Handte GMBH i Frankrig?
 - TMCS har indgået frivillig aftale med Handte France ... ikke med Handte GmbH.
- **Erstatning uden for kontrakt - Art. 5.3:**
 - ”En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat
 - 3) i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået eller vil kunne foregå”
 - erstatning uden for kontrakt:
 - Et selvstændigt EU-retligt begreb
 - ”ethvert krav om, at en sagsøgt pålægges et erstatningsansvar, som ikke er knyttet til et ”kontraktforhold” i artikel 5, nr. 1's forstand.”
 - Det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået:
 - Det sted hvor den skadegørende handling er foretaget.
 - Fx fabrikken der har produceret genstanden.
 - Det sted hvor den direkte skade umiddelbart indtræffer.
 - Samt ”vil kunne foregå”
 - Hertz, s. 152:
 - ”Spørgsmålet er imidlertid ... om værnetingsreglen kun kan anvendes i forhold til truende skade når det er sandsynligt (i givet fald hvor sandsynligt) at skade vil indtræffe hvis der ikke gribes ind. Helt konkret kan man spørge om Greenpeace kunne have anlagt retssag ved Københavns

byret mod Sydkraft med påstand om lukning af Barsebäck ud fra den betragtning at der kunne ske en ulykke på Barsebäck som forvoldte skade i København ...”.

- **Filialværneting – Art. 5.5:**

- ”En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan sagsøges i en anden medlemsstat
- 5) i sager vedrørende driften af en filial, et agentur eller en lignende virksomhed, ved retten på det sted, hvor virksomheden er beliggende”
- ”filial ... eller lignende”
 - Et selvstændigt EU-retligt begreb
 - ”et centrum for erhvervsudøvelsen, som *udadtil varigt fremtræder* som en repræsentation for hovedvirksomheden”

Enekompetence – art. 22

- Art. 22:
 - “Enekompetente uden hensyn til bopæl, er :
 - 1) a) i sager om rettigheder over fast ejendom samt om leje eller forpagtning af fast ejendom, retterne i den kontraherende stat, hvor ejendommen er beliggende
 - b) i sager om leje- og forpagtningskontrakter vedrørende fast ejendom, der er indgået til midlertidig privat brug for et tidsrum af højst seks på hinanden følgende måneder, er dog også retterne i den kontraherende stat, på hvis område sagsøgte har bopæl, kompetente, under forudsætning af, at lejer eller forpagter er en fysisk person, og at ejer og lejer eller forpagter har bopæl på samme medlemsstats område.
 - Selvstændige EU-retlige begreber
 - ”Rettigheder over fast ejendom”
 - Begrundelse: efterprøvelser, forespørgsler og syn og skøn
 - En fast ejendoms udstrækning og bestanddele, ejendommens ejer- og besiddelsesforhold, eller eksistensen af andre tinglige rettigheder over ejendommen med henblik på at sikre indehaverne af disse rettigheder beskyttelse af de beføjelser, der knytter sig til deres ret.
 - Fortolkes snævert
 - Skal have virkning erga omnes
 - Ellers ikke (f.eks. ikke i U 2005.2512 H, køber anlagde sag med henblik på en ejendoms tilskødelse).
 - ”Leje eller forpagtning af fast ejendom”
 - Begrundelse: indgående og præceptiv lovregulering i de enkelte medlemsstater
 - Fortolkes snævert
 - Sag 73/77 Sanders, ikke forpagtning af en blomsterforretning
 - Ikke pakkerejser – 11. sept. 1t 34m
 - Undtagelsen

6.5 Internationalt værneting uden for domsforordningens område – s. 138

- Sagsøgte har bopæl uden for Danmark og uden for andet EU-medlemsland.
- Art. 4 – Domsforordningen finder ikke anvendelse for sagsøgte med bopæl uden for EU-medlemsland.
 - Se dog undtagelser under punkt 6.4.3.

6.5.1 International kompetence efter almindelige regler om stedlig kompetence

-

6.5.2 Særlige internationale værnetingsregler uden for Domsforordningen

6.5.2.1 Sager om forbrugeraftaler – s. 139

-

6.5.2.2 Opholdsværneting – s. 140

- § 246, stk. 2.
 - Kan kun anvendes overfor personer.

6.5.2.3 Godsværneting – s. 141

- § 246, stk. 3
 - Kan anvendes både overfor personer og selskaber.
 - Kun hvis hjemsted uden for domsforordningens område.
- Kriterier
 - Art
 - Det skal blot have økonomisk værdi.
 - Skal have en vis klarhed og bestemthed. (Kassekredit o.l. kan ikke udgøre gods.
 - Værdi
 - Godset må have en *vis værdi*. Godset må have en sådan værdi at udlændingen overhovedet har haft tanker om fortsat at udnytte sin ejendomsret hertil.
 - NB! UP: der er ikke noget minimum i bestemmelsen. Grænsen er lav. CP, s. 143 note 113.
 - Stedlig tilknytning
 - Simple fordringer => debtors hjemting kan bruges til at anlægge sag, jf. CP, s. 143.
 - Tilhørsforhold
 - Godset skal være til stede på det tidspunkt hvor sagens anlægges.
 - Overdragelse til tredjemand, medfører at der ikke er godsværneting. Sjældent mulighed for at komme igennem med proforma beviser.
- Simple fordringer
 - Kan som udgangspunkt danne grundlag for godsværneting.
 - Fordringen skal ”vistnok” have et vist min. af bestemthed og klarhed. Bestrides fordringen kan dette skabe en vis usikkerhed om fordringen.
- Modfordring
 - I hvilket omfang kan vi på baggrund af en modfordring anlægge sagen .
 - **UP:** En modfordring kan anvendes som grundlag for godsværneting.

Ved gods forstås:
ethvert aktiv af økonomisk værdi, både ejendomsret, panteret og andre begrænsede rettigheder til fast ejendom, løsøre, anpartar, aktier og andre værdipapirer, somple fordringer, herunder modkrav, samt immaterielle rettigheder.

6.5.2.4 Begrænsninger i godsværneting – s. 146

- **UP:** En modfordring kan anvendes som grundlg for godsværneting.
- Undtagelser:
 - Modfordringen skal være uafhængig af sagsøgerens hovedfordring
 - U 1926.784 HD
 - Sagsøger må ikke have skabt godsværneting ved uretmæssigt at undlade at opfylde sine forpligtelser over for sagsøgte i den hensigt at opnå etablering af godsværneting her i landet. (Dvs. fortsættelig misligholde en fordring for at skabe en modfordring)
 - NB! mest relevant.
 - U 1978.863 ØLD
 - Skal modfordringen være større end hovedfordringen = formentlig nej
 - Modregningserklæring må ikke være kommet frem.
 - Hvis modregning er sket, eksisterer fordringen ikke mere.

6.6 Domstolens internationale kompetence i særlige typer af sager

- Ikke eksamensrelevant.

6.7 Værnetingsaftaler

6.7.1 Baggrunden for brug af værnetingsaftaler – s. 149

6.7.2 Reglerne i RPL om værnetingsaftaler – s. 150

- Værnetingsreglerne er deklatoriske.
- Parterne kan aftale ved hvilken saglig kompetent domstol en bestemt sag skal indbringes, jf. § 245, stk. 1.
- Forudgående aftale er dog ikke bindende for en forbruger, jf. § 245, stk. 2.
- Værnetingsaftaler har dobbelt virkning:
 - Aftalen gør den valgte domstol kompetent – *prorogation*.
 - Aftalen udelukker oftest andre domstoles kompetence – *derogation*.
- Hvad kan aftales?
 - Værnetingsaftaler kan angå én eller flere bestemte (aktuelle) tvister.
 - Værnetingsaftaler kan angå fremtidige tvister.
 - Disse er dog kun gyldige, såfremt de er begrænset til tvister af bestemt beskaffenhed, fx fra bestemt kontrakt eller et varigt retsforhold som forhandleraftale, aktionær, foreningsmedlemskab e.l..
 - Der kan ikke frit aftales om domstolens saglige kompetence. F.eks. at sagen skal starte ved Sø- og Handelsretten. CP, s. 96.
- Form
 - RPL stiller ikke formkrav. Aftaler kan indgås stiltiende. I modsætning til Domsforordningen art. 23.1.
 - Udebliver sagsøgte fra et aftalt værneting, kan der kun afsiges udeblivelsesdom, hvis sagsøger har påberåbt sig værnetingsaftalen i støvningen, jf. § 352, stk. 1.
- Standardkontrakter
 - Er kun gældende hvis de må anses for at være (blevet) en del af aftalen.
 - Hvor klausulen om værneting har været en del af den underskrevne kontrakt, er den normalt gyldig.
 - Der stilles strengere krav til klausuler uden for kontrakten, eller som først er kommet frem senere end underskrivelsen. Disse kan dog efter omstændighederne stadig lægges til grund.
- Der gælder de almindelige regler om løfters og kontrakters ugyldighed for værnetingsaftaler.

6.7.3 Særlige regler om internationale værnetingsaftaler – s. 154

- Den, der ikke har dansk værneting, kan gyldigt indgå aftale om afgørelse af sager ved dansk domstol, jf. §§ 246, stk. 1 og 245.
- Den, der har hjemting i Danmark (indlænding) kan udelukke de danske domstoles kompetence og give udenlandsk domstol værneting.
 - Sagen skal dog have tilknytning til udlandet, jf. U 1975.428 H.
- En værnetingsaftale kan ikke (almindeligvis) opfattes som en stiltiende lovvalgsaftale.
 - Værnetingslandets processuelle og internationalprivatretlige regler finder anvendelse.

6.7.4 Domsforordningen – s. 156

- UP: Parterne kan frit aftale værneting, jf. art. 23.
- Formkrav
 - Værnetingsaftaler er gyldige hvis de er *indgået skriftligt eller skriftligt bekræftet*, jf. Domsforordningen art. 23.1.a.
 - Skal have fornøden sproglig klarhed og sikkerhed, hvis den skal afskære sagsøger fra at anvende det legale værneting, jf. U 2004.3058 H.
- Betingelser
 - Mindst én af parterne skal være bosat i et medlemsland, jf. art. 23.1.
 - Aftalen skal tillægge en domstol i et medlemsland kompetence, jf. art. 23.1.

- Skal vedrøre et bestemt retsforhold. (Dog også fremtidige tvister vedrørende retsforholdet).
- Aftalen kan angå allerede opståede tvister eller fremtidige tvister.
- Formodning for at aftalen tildeler den aftalte ret enekompetence.
- Aftalen skal fortolkes efter EU-retlige fortolkningsregler.
- Art. 23:
 - ”Såfremt parterne i tilfælde, hvor mindst en af dem har bopæl på en medlemsstats område, har aftalt, at en ret eller retterne i en medlemsstat skal være kompetente til at påkende **allerede opståede tvister eller fremtidige tvister** i anledning af et bestemt retsforhold, er denne ret eller retterne i den pågældende medlemsstat kompetente. **Medmindre parterne har aftalt andet, er denne ret eller disse retter enekompetente.** En sådan aftale om værneting skal være indgået:
 - a) skriftligt eller mundtligt med skriftlig bekræftelse, eller
 - b) i en form, der er i overensstemmelse med den skik og brug, som parterne følger i deres indbyrdes forhold, eller
 - c) inden for international handel, i en form, der er i overensstemmelse med en sædvane, som parterne har eller burde have kendskab til, og som inden for sådan handel er almindeligt kendt og regelmæssigt fulgt af parter i aftaler af samme type inden for den pågældende handelsbranche
 - 2. med skriftlig sidestillet enhver elektronisk meddelelse, som varigt dokumenterer aftalen som værneting”
- Art. 24
 - **Selvom retten ikke er kompetent, bliver den kompetent ved sagsøgtes fremmøde.**
 - Medmindre sagsøgte møder frem for at bestride værnetinget.
 - Sagsøgte skal reagere inden for fristerne. (Sml. RPL § 351, stk. 4). Dvs. senest samtidig med at sagsøgte gør indsigelser med realiteten i sagen (fx ”frifindelse”), i forbindelse med svarskriftet.
 - Og medmindre en anden ret er enekompetent efter art. 22. (fast ejendom).
- Art. 26
 - **Møder sagsøgte ikke frem.**
 - Domstolene skal ex officio tage stilling til hvorvidt de er kompetente.
 - Skal fortolkes uafhængigt af § 248.

10 – Alm. orientering om sagsbehandlingen

- Retten træder *kun* i virksomhed, hvis nogen henvender sig for at få gennemført eller fastslået et krav.
 - Retten rejser ikke en sag *ex officio*, heller ikke sager hvor retten i øvrigt i et vist omfang handler *ex officio*.
- Stævningen – det første processkrift.
 - Sagsøger skal i stævningen formulere en *påstand*, der angiver hvad parten ønsker dommen skal gå ud på.
 - Sagsøgte kan svare på stævningen ved ligeledes at fremsætte en påstand, fx ”frifindelse”.
 - Sagsøgte kan ”*tage bekræftende til genmæle*”, dvs. erkende sagsøgers krav og slutte sig til påstanden.
- Påstande
 - Gode påstande er formuleret således at de kan indgå direkte i domskonklusionen.
- Anbringender
 - Parten skal begrunde hvorfor han mener at have et proceskrav.
 - Begrundelsen skal angive de konkrete omstændigheder der menes at begrunde kravet.
 - De omstændigheder, der anføres som begrundelse for proceskravet, betegnes som parternes *anbringender*.
 - Søgsmålgrunde – Anbringender der gøres gældende til støtte for et krav.
 - Indsigelser – Anbringender der fremføres imod et krav.
- Afgørelsen
 - Retten kan kun træffe afgørelse ud fra de anbringender, som gøres gældende af parterne, jf. § 338. (Forhandlingsmaksimen)
 - Retten benytter af egen drift (*ex officio*) de retsregler, som den finder anvendelige (*jura novit curia*).
- Behandlingen af en retssag falder i 2 dele
 - Forberedelse
 - Forberedelsens formål:
 - parternes stilling til sagens retlige og faktiske omstændigheder
 - hvad skal være genstand for bevisførelse
 - hvilken bevisførelse
 - med henblik på at gennemføre en domsforhandling uden afbrydelser eller udsættelser.
 - Hovedforhandling – tidligere domsforhandling
- Sagsforløb
 - Stævning - §§ 348-350
 - Bør indeholde en stillingtagen til det forberedende retsmøde, jf. § 353. De 19 punkter bør overvejes.
 - Svarskrift - §§ 351-352
 - Normalt 14 dage efter stævningen.
 - Bør indeholde en stillingtagen til det forberedende retsmøde, jf. § 353. De 19 punkter bør overvejes.
 - Retten indkalder parterne til et forberedende møde - § 353
 - Bør ikke holdes senere end ca. 3 uger efter indleveringen af svarskrift. L168, s. 241.
 - Visse spørgsmål skal behandles - § 353, stk. 1, nr. 1-4.
 - Andre spørgsmål behandles eventuelt – nr. 5-20.
 - Parterne skal møde ved person, der kan træffe bestemmelse med hensyn til sagen, jf. § 353, stk. 2.
 - Bevisførelse der forlænger sagsbehandlingstiden væsentligt, skal fremsættes i det forberedende møde.
 - Prækclusion, jf. § 353, stk. 3.

- Retten skal fastlægge sagens videre forløb.
 - Frist, fx for syn og skøn
 - frister for processkrifter – replik (sagsøgers) og duplik (sagsøgtes)
 - Sanktioner, såfremt processkriftet ikke indleveres
 - retten kan slutte forberedelsen, såfremt det indgår i den fastlagte plan (§ 356, stk. 2)
 - forberedelsens afslutning.
 - Hovedforhandling
- Forberedelsens afslutning, præklusion.
- Retten kan kræve et processkrift fra en part, jf. § 355, stk. 2.
 - Sanktioner, såfremt processkriftet ikke indleveres
 - retten kan slutte forberedelsen, såfremt det indgår i den fastlagte plan (§ 356, stk. 2)
 - automatisk præklusion vedr. det pågældende spørgsmål (§ 358, stk. 4)
 - udeblivelse, såfremt retten har tilkendegivet dette (§ 360, stk. 5)
- Endeligt påstandsdokument - § 357
 - Sammenfattende processkrift
 - retten kan opfordre, men frivilligt
 - lidt større eller mere udviklede sager
 - det skal indeholde:
 - det samme som et påstandsdokument
 - en uddybende redegørelse for anbringender
 - en uddybende redegørelse for omtvistet faktum
 - domme litteratur m.v.
 - Kan have udeblivelsesvirkning, hvis det ikke afleveres til tiden.

11 – Sagens forberedelse ved indlevering og forkyndelse af stævning

11.1 Sagens forberedelse – s. 228

- Initiativet til en borgerlig sag tilkommer sagsøgeren.
 - Sagsøgers første skridt er udfærdigelse af stævningen.
 - Stævningen samt de dokumenter sagsøger agter at påberåbe sig skal indleveres i kopier til retten, jf. § 348, stk. 4.
 - Sagen er *anlagt*, når stævningen er indleveret til retten, jf. § 348, stk. 1.
- Stævningens indhold fremgår af § 348, stk. 23.
- Stævningen skal forkyndes for sagsøgte, jf. § 153, stk. 1. Medmindre parten har givet afkald på forkyndelse, jf. § 160.
- Nær stævningen er forkyndt, er sagen tingfæstet.

11.2 Sagens anlæg – s. 230

- Sagen anlægges ved indlevering af stævningen til retten, jf. § 348, stk. 1.
- Tidspunktet for sagens anlæg har en række væsentlige retsvirkninger, bl.a. afbrydelse af frister.
- Forholdene på sagens anlæg er afgørende for rettens *stedlige kompetence (værnetinget)*, jf. § 235.
- Sagens værdi har betydning for procesformen, jf. § 401. Værdien bestemmes efter påstanden i stævningen.
- Saganlægs virkning på frister.
 - Saganlæg har normalt virkning som afbrydelse af frister, fx forældelsesfrister ("retsskridt").
 - Sagen skal dog følges op uden uforholdent ophold.
 - Forældelse afbrydes både af fuldbyrdelses- og anerkendelsessøgsmål.
- Dommens virkning regnes tilbage fra sagen anlæg – fx procesrente.
- Processuelle retsvirkninger
 - En anlagt sag har litispændensvirkning. Et nyt søgsmål af samme indhold mellem samme parter må afvises.

11.3 Stævningens forkyndelse (tingfæstning) – s. 237

- Nær stævningen er forkyndt for sagsøgte, er sagen tingfæstet.
- Forkyndelsen er en nødvendig forudsætning for, at retten kan afsige udeblivelsesdom.

11.5 Stævningens indhold og forkyndelse

11.5.1 Stævningens indhold og bilag – s. 239

- Reglerne er ens i byretterne og Sø- og Handelsretten.
- Reglerne findes i RPL § 348, stk. 2 og 3.
- Parternes navne og adresser - § 348, stk. 2, nr. 1
 - Sagsøgte forkert (CP, s. 240).
 - U 2002 B 96: "Hvis der mellem **sagsøgeren, den oprindelige sagsøgte og den tredjemand**, som den oprindelige sagsøgte ønskes ombyttet med, er enighed om, at der kan ske ombytning, antages det de - få - steder i teorien, hvor spørgsmålet er omtalt, at en sådan ombytning kan finde sted."
 - Ellers spørgsmål om
 - RPL § 349, stk. 2: "Retten kan indrømme sagsøgeren en frist til at afhjælpe mangler som nævnt i stk. 1."
 - Eller afvisning (beslutning eller kendelse)
 - U 2002 B 96:

- “Ud fra de to Højesteretsafgørelser kan det konkluderes, at der ikke kan ske ombytning af en sagsøgt, hvis den sagsøgte eller den tredjemand, der ønskes ombyttet til, modsætter sig dette. UfR 2000.1836 H omhandler en situation, der ikke er ombytning, men blot en berigtigelse af sagsøgte's rette navn og adresse. Dette kan vel sammenlignes med den situation, at en sagsøgt person ændrer navn, fx på grund af indgåelse af ægteskab. Der er påviseligt stadig tale om nøjagtigt den samme sagsøgte. Alle andre former for ombytning af en sagsøgt kan derimod ikke ske uden enighed, sagsøgeren er her henvist til at anlægge selvstændig sag mod den, der ønskes inddraget i sagen.”
- Dom over person der driver virksomhed, men virksomhed drevet som ApS.
 - U 1987.196 V Landsretten:
 - ”Ved udeblivelsesdommen, der er afsagt ved påstempling på stævningen, der var udtaget mod »Knaspers Discotek v/ Jørgen Lundsgaard« findes indstævnte personligt at være dømt til betaling af det i stævningen og dommen omhandlede beløb med renter og omkostninger. Fogedretten findes ikke under den begærte udlægsforretning at have været beføjet til at tage stilling til det materielle spørgsmål om, hvorvidt det var indstævnte eller et af ham ledet anpartsselskab, der efter det underliggende forhold til appellanten hæftede overfor denne for det af appellanten fremsatte krav.”
- Hvis der er fældet dom over et selskab, kan der ikke tvangsfuldbyrdes overfor de personer der driver virksomheden. U 1987.822 H desuden U 2000.1627 V
- Den ret, ved hvilken sagen anlægges - § 348, stk. 2, nr. 2.
- Sagsøgers påstand - § 348, stk. 2, nr. 3.
- Sagsfremstilling - § 348, stk. 2, nr. 4.
- Angivelse af dokumenter og beviser - § 348, stk. 2, nr. 5. CP, s. 246.
- Forslag til sagens behandling - § 348, stk. 2, nr. 6.

11.5.2 Forkyndelse – s. 251

- Forkyndelse har to formål.
 - Den skal sikre, at en meddelelse kommer til adressatens kundskab
 - Den skal sikre bevis for dette, således at visse retsvirkninger – f.eks. udeblivelse – kan indtræde.
- RPL §§ 155-157
 - Brevforkyndelse - § 156
 - Digital forkyndelse - § 156 a
 - postforkyndelse - § 157
 - stævningsmandsforkyndelse
- RPL § 163 – Forkyndelse er gyldig, selv om meddelelsen ikke kommer til vedkommendes kundskab.
 - Hvis fremgangsmåden i §§ 155-157 er fuldt, jf. § 163, stk. 1.
 - Fremgangsmåden ikke fuldt. § 163, stk. 2.
 - Tilstrækkeligt at adressaten har fået meddelelsen i hænde.
- Hvornår skal der forkyndes? RPL §§ 153-154
 - Processuelle meddelelser forkyndes, medmindre andet er bestemt i RPL, jf. § 153, stk. 1.
NB! Bestemmelsen bortfortolkes. Altid anvende § 154, stk. 1.
 - Rettens formand bestemmer hvorledes meddelelse gives, medmindre loven regulerer, jf. § 154, stk. 1.
 - => UP: Rettens formand bestemmer formen, såfremt der ikke er krav om forkyndelse eller i øvrigt foreskrevet en særlig form for meddelelse i den relevante bestemmelse.
- Andre kan modtage forkyndelse
 - Frafald af kald og varsel - § 160
 - Typisk advokaten der gør dette på vegne af sin klient.
 - Advokaten kan modtage forkyndelse - § 161

- Nok at advokaten har fået ”brevet” i hænde, jf. § 163, stk. 2.

11.5.3 Stævnevarsel – s. 255

- Retten fastsætter en frist for indlevering af svarskrift.
- Denne frist (*stævnevarset*) skal i almindelighed være mindst 2 uger regnet fra forkyndelsen, jf. § 351.

12 – Sagens forberedelse efter stævningens forkyndelse

12.1 Grundprincipper

12.2 Forberedelse af byretssager og Sø- og Handelsretssager – s. 263

- Svarskrift
 - § 352

12.3 Forberedelse af sager af mindre værdi (småsagsprocessen) – s. 273

- RPL kap. 39. § 400 ff.
- Hovedsigtet med reglerne er en forenklet proces, sikre tryghed samt være billig.
- Finder anvendelse på byretssager og boligsager, men *ikke* Sø- og Handelsretssager.
- Sagens økonomiske må højst være 50.000 kr, jf. § 400, stk. 1, nr. 1.
 - Det kan aftales at reglerne finder anvendelse uanset, jf. § 400, stk. 1, nr. 2.

12.4 Udsættelse – s. 276

- Behandlingen af en sag kan udsættes når dette findes påkrævet, jf. § 345.
- Det er retten som træffer beslutningen om udsættelse.

13 – Hovedforhandling

13.1 Hovedforhandlingens forløb

- Finde sin plads i retssalen
 - Spørg altid hvilken side man skal sidde i.
 - Skal man have kappe på? Spørg.
 - Rejser sig op sammen med dommeren.
 - Retten sættes ved at sekretæren fortæller hvem der er tilstede, samt tidspunktet.
- Nedlæggelse af påstande - § 365, stk. 1, 1. pkt.
 - Alt hvad retten skal tage stilling til skal frem her.
 - Retten kan kræve at det er skriftligt. Altid en god ide at have det skriftligt uanset.
 - Påstandene skal være således at der kan gives dom efter dem, dvs. at de kan indgå direkte.
 - Hvis der er sket sene ændringer i påstandene, tages disse med som dokument og gives til dommeren og modparten.
- Sagsfremstilling - § 365, stk. 2, 1. pkt., 1. del
 - Sagsøgte forelægger sagen. Sagsøgte efter fremstillingen får modparten mulighed for at kommentere.
 - Det forklares med almindeligt klart sprog hvad sagen går ud på.
 - Dette skal holdes objektivt.
 - Opsummering af sagens faktum, samt hvad der er uenighed om.
 - Oplæsning af påberåbte dokumenter kun i det omfang der er anledning til, jf. § 365, stk. 2, 2. pkt.
 - Kun relevante dele læses op.
- Bevisførelse
 - Finder sted efter sagsfremstillingen, jf. § 365, stk. 2, 1. pkt, 2. led.
 - Parter afhøres. Er/må være tilstede under hele sagen.
 - Vidner
 - Har ikke adgang før de har afgivet forklaring.
 - Den der er ”vundet” vidnet, skal i første omgang udrede godtgørelse.
 - Skønsmand med forklaring om den aflagte rapport.
 - Den der har
- Procedure
 - Ved den mundtlige forhandling benyttes frit foredrag, jf. § 148, stk. 2.
 - Dvs. at der ikke skal læses op fra manuskript.
 - Her er subjektivt sag.
 - Sagsøger starter, hvorefter sagsøgte får ordet.
 - Herefter replik og duplik.
 - Tag kun det op som modparten har givet anledning til.
- Votering
- Forligsmægling - § 268
 - Inden sagen er optaget til dom.
- Dom eller kendelse

13.2 Sagens afgørelse – s. 285

- § 338
- Sagen kan afsluttes hvis højst en juridisk dommer og højst en sagkyndig for forfald., jf. § 214, stk. 5
 - Kan en kort udsættelse sikre alles tilstedeværelse, bør dette foretrækkes frem for § 214, stk. 5.
- Stemmelighed
 - Retsformandens stemme er afgørende, jf. § 216, stk. 1, 2. pkt.

13.3 Mundtlighed, skriftlighed – s. 287

- Skriftlighed er en mulighed - § 366
- Telefonmøde og videomøde er en mulighed. - § 365, stk. 4.

13. 4 Genoptage sagen – s. 288

-

14 – Inddragelse af nyt processtof i sagen

- Nye påstande.
 - **En påstand er god, hvis dommeren kan bruge påstanden direkte i dommen.**
 - **Påstanden skal kunne tvangsfuldbyrdes.**

Under/efter forberedelsen

- Hovedreglen - § 358, stk. 1
 - Fri nova indtil forberedelsen afslutning.
 - Herefter skal der søges om tilladelse.
- Undtagelser
 - Formalitetsindsigelser - § 358, stk. 2
 - Skal som udgangspunkt indgå i svarskriftet.
 - Den stedlige kompetence afgøres i svarskriftet. Ingen mulighed for senere tilladelse. § 248, stk. 1.
 - Bevisførelse der forlænger sagsbehandlingstiden - § 358, stk. 3
 - Disse skal frem inden/under det forberedende retsmøde, jf. § 353.
 - Fx syn og skøn kræver tilladelse hvis anmodet senere end det forberedende møde.
 - Nye påstande, anbringender eller beviser vedrørende et nærmere angivet spørgsmål - § 358, stk. 4
 - Udvidelse af påstande efter afgivelse af endelig påstandsdokument - § 358, stk. 5

Tilladelse

- Modpart samtykker – positivt samtykke
 - § 358, stk. 7 – tilladelse gives **medmindre det medfører at hovedforhandlingen udsættes.**
- Modparten samtykker *ikke*
 - § 358, stk. 6 – tilladelse kan gives uanset.
 - nr. 2 - Modparten kan varetage sine interesser uden udsættelse af hovedforhandlingen.
 - nr. 1 - særlige grunde undskyldeligt.
 - nr. 3 - Parten vil lide et uforholdsmæssigt tab hvis der ikke gives tilladelse.
- Modparten har én uge til at komme med sine bemærkninger.
 - Herefter tager retten stilling.

Under hovedforhandlingen

- Hovedregel - § 363
 - Prækclusion
 - Parten skal søge tilladelse for at bringe nyt ind i sagen.
- U 2008.1 VLK
 - Køberne, K, af en ejendom havde anlagt sag mod sælgeren, S, med påstand om erstatning eller forholdsmæssigt afslag, fordi ejendommen var 13 m² mindre end det areal, som K mente var tilsikret dem i forbindelse med handlen. Efter at forberedelsen var sluttet og sagen berammet til hovedforhandling den 17. august 2007, anmodede K i et brev af 12. juli 2007 om, at forberedelsen af sagen blev genoptaget, med henblik på at der blev udmeldt syn og skøn til bedømmelse af, hvilken betydning det havde for ejendommens værdi, at boligarealet havde vist sig at være 87 m² og ikke 100 m². Byretten nægtede at imødekomme anmodningen, men landsretten fandt, at nægtelse af tilladelse efter de foreliggende oplysninger ville kunne medføre et forholdsmæssigt tab for K, og tog derfor K's anmodning til følge, jf. retsplejelovens dagældende § 358 og § 363, stk. 1, nr. 3.

15 – Udeblivelse

15.1 Almindelig orientering

- Udeblivelse i dispositive sager medfører ofte, at sagen bringes til afslutning.
 - Udebliver *sagsøger* medfører dette *afvisning* af sagen, jf. § 360, stk. 1.
 - Afvisning medfører at der er ikke tages stilling til realiteten. Afgørelsen har ikke retskraft.
 - Sagen kan anlægges på ny. => ny retsafgift. Eventuelt betaling af merudgifter, jf. § 318.
 - Udebliver *begge* parter *hæver* retten sagen, jf. § 360, stk. 2.
 - Udebliver *sagsøgte* afsiger retten *udeblivelsesdom*, jf. §§ 352, stk. 1 og 360, stk. 3.
 - Afgives svarskrift for sent, kan dette medføre udeblivelsesvirkning.
 - Dommen afsiges på den fremkomne sagsfremstilling.
- Udeblivelsesdom kan kun afsiges hvis **stævningen er behørigt forkyndt** for sagsøgte. (RPL kap. 17)
 - Forkyndelse kræver ikke nødvendigvis at sagsøgte har fået kundskab om stævningen, jf. § 163, stk. 1.
 - Udenlandske borgere bør have tilstrækkelig tid til at kunne varetage sine interesser.
- Genoptagelse er den normale prøvelse over for udeblivelsesdomme.
 - Navnlig hvor stævningen ikke er kommet til kundskab eller lignende er der adgang til genoptagelse. § 367.
 - § 367 bør administreres liberalt, jf. U 1983.483 Ø. CP, s. 338.
- Anke
 - Udeblivelse kan **kun** ankes under påberåbelse af sagsbehandlingsfejl, jf. § 369, stk. 4.
 - Kan ske sideløbende med anmodning om genoptagelse. CP, s. 340.
- Frister
 - Processuelle frister regnes fra afsigelsen af udeblivelsesdommen. CP, s. 320.
 - Der er ikke krav om at der skal gives forudgående meddelelse om tidspunktet for afsigelsen, jf. § 219, stk. 2, 3. pkt..
- **NB!** Undtagelsesvist kan retten undlade at tillægge udeblivelse virkning, jf. § 360, stk. 7.
 - Lovligt forfald. (fx sygdom hos part eller advokat, lægeerklæring skal forevises)
 - Undskyldende omstændigheder (fx få dages forsinkelser med processkrifter)
 - Modparten ikke ønsker udeblivelsesvirkning. (Stor chance for at sagsøgte vil genoptage sagen)

15.2 Begrebet ”udeblivelse” - s. 310

- Parten behøver ikke møde personligt. Parten har ”givet møde” hvis hans procesfuldmægtige (fx advokat) møder.
- Udeblivelse indtræder
 - Parten hverken møder personligt eller ved procesfuldmægtig, eller i telefonmøde. (Fysisk udeblivelse)
 - Hvis svarskrift ikke afgives, eller afgives for sent, eller ikke opfylder kravene til skriftet.
 - Hvis en part ikke fremkommer med processkrift om særlige spørgsmål.
 - Hvis et pålagt påstandsdocument ikke indgives.
- Virkningen af udeblivelse indtræder kun hvis
 - parten har modtaget korrekt varsel for afgivelse af svarskrift, jf. § 351
 - eller pålagt at afgive processkrift.
 - Den udeblevne var lovligt indkaldt til mødet (fx § 353 møde). § 154, stk. 1 – retten bestemmer hvordan.
 - U 2004.2756 H
 - Højesteret udtalte, at en parts manglende fremmøde til et retsmøde kun kan tillægges

udeblivelsesvirkning, hvis den pågældende har været lovligt indkaldt. Til lovlig indkaldelse ved almindeligt brev hører, at brevet er kommet frem til modtageren. Afgivelse til postbesørgelse af et brev kan ikke i sig selv udgøre fornødent bevis herfor. Da S havde benægtet at have modtaget landsrettens indkaldelse af 18. september 2003, var sagens afvisning som følge af hans manglende fremmøde den 14. oktober 2003 sket med urette. Højesteret ophævede derfor landsrettens afvisningsbeslutning og hjemviste sagen til fortsat behandling.

- De formelle forhold er i orden
 - Dette skal retten ex officio tage stilling til.
 - Fx Domstolen har saglig og stedlig kompetence
- Udeblivelsesdom
 - Retten afsiger dom efter sagsøgerens påstand, medmindre sagsfremstillingen og det i øvrigt fremkomne ikke kan begrunde påstanden.
- Partforklaring
 - Undladelse af at afgive partforklaring eller vægring ved at lade sig afgøre af modparten er ikke udeblivelse.
 - Dette vil dog have bevismæssig skadevirkning.
- Parternes fremmøde er ikke i sig selv tilstrækkeligt for at sagen kan behandles.
 - Selvmøder kan pålægges at antage advokat. Nægtelse heraf kan få udeblivelsesvirkning, jf. § 259, stk. 2 og 3.
 - **Indleverer sagsøger ikke de påberåbte dokumenter** han har i sin besiddelse, afviser retten ex officio sagen, jf. § 349, stk. 1.
 - Giver sagsøger ikke møde ved vejledningsmøde, forberedende møde (§ 353 eller § 355, stk. 1) kan retten afvise sagen, jf. § 360, stk. 1.
 - Sagsøgte anses som udebleven hvis han ikke afgiver svarskrift eller fremlægger de dokumenter, han vil påberåbe sig, eller ikke møder til forberedende møder. § 352, stk. 1 og § 360, stk. 3.
- Retten kan udsætte sagen – CP, s. 312
 - Selvom en part udebliver kan retten udsætte sagen så parterne gives tid til at give møde og udarbejde processkrifter. § 360, stk. 7.
 - Retten skal tage hensyn til om udeblivelse skyldes lovligt forfald (fx sygdom), eller om der i øvrigt er undskyldende omstændigheder.
 - Parten der udebliver skal have mulighed for kontradiktion.
 - Udeblevnes svar danner grundlag for vurdering efter § 360, stk. 7.

15.3 Dispositive sager

15.3.1 Udeblivelse inden det forberedende møde – s. 313

- Undlader en part at nedlægge en påstand, må retten i almindelighed bringe sagen til afslutning af at afvise eller afsige udeblivelsesdom (på det foreliggende grundlag), jf. §§ 349, stk. 1 og 352, stk. 1.

15.3.1.1 Møder sagsøger ikke

- Møder sagsøger ikke i det forberedende møde, afviser retten sagen ex officio, jf. § 360, stk. 1.
- Beslutningen om afvisning, kan kæres til højere ret.

15.3.1.2 Udebliver begge parter

- Udebliver begge parter fra det forberedende møde, hæver retten sagen, jf. § 360, stk. 2.

15.3.1.3 Sagsøgtes udeblivelse

- En udsættelse af sagen kan være på sin plads, jf. § 360, stk. 7.
- Udeblivelse foreligger når sagsøgte fysisk er fraværende fra et retsmøde hvortil han lovligt er tilsagt, samt når der ikke afgives svarskrift eller svarskriftet ikke opfylder kravene.
- Påstande og anbringender som ikke er angivet i stævningen, kan kun tages i betragtning, hvis forkyndt for

sagsøgte.

15.3.1.4 Småsagsprocessen – s. 322

-

15.3.2 Udeblivelse under den senere del af forberedelsen – s. 322

- Retsvirkninger af udeblivelse med svarskrift.
 - RPL § 351, stk. 1:
 - ”Fristen, der regnes fra pålæggets forkyndelse, kan efter anmodning forlænges.”
 - Ingen undskyldninger.
 - RPL § 352, stk. 1:
 - ”Indleverer sagsøgte ikke rettidigt svarskrift til retten ... afsiger retten dom ...”
 - Ingen undskyldninger.
 - RPL § 360, stk. 7 – næppe
 - Sagen kan dog altid genoptages, jf. § 367.
- Retsvirkninger for sagsøgtes udeblivelse fra retsmøde efter § 353.
 - Skal der være tilkendegivet i indkaldelsen at manglende fremmøde kan medføre udeblivelse?
 - UP: Nej. Det er ikke nævnt i § 360, stk. 1-3. Desuden stk. 5 modsætningsvist.
 - Anderledes Gomard.
 - NB! § 360, stk. 7.
- Retsvirkninger for udeblivelse med processkrifter
 - Sanktioner, såfremt processkriftet ikke indleveres
 - retten kan slutte forberedelsen, såfremt det indgår i den fastlagte plan (§ 356, stk. 2)
 - Herved afskæres nova, jf. § 358. Gælder begge parter.
 - automatisk præklusion vedr. det pågældende spørgsmål (§ 358, stk. 4)
 - udeblivelse, såfremt retten har tilkendegivet dette (360, stk. 5)
 - Retten skal være tilbageholdende med at bruge udeblivelsesvirkning.
 - Undskyldende omstændigheder
 - I praksis

15.3.2.1 Småsagsprocessen

-

15.3.3 Særlige spørgsmål om udeblivelse under forberedelsen

- Spørgsmålet om tilkendegivelse om udeblivelsesvirkning.
- Selv ganske kort fristoverskridelser medfører udeblivelse. 2 dage nok!

15.3.4.1 Udeblivelse fra hovedforhandlingen – s. 329

15.3.4.2 Under småsagsprocessen

15.3.4.3 Forholdet mellem udeblivelse og præklusion – s. 330

15.4 Indispositive sager – s. 331

15.5 Appel og genoptagelse – s. 334

- Retten kan omgøre afgørelsen efter § 222, jf. U 2006.2604 H.

15.5.1 Appel

- Sagsøgte kan kun anke udeblivelsesdommen under påberåbelse af fejl ved sagsbehandlingen, jf. § 369, stk. 4.

- Ankeinstansen tager ikke stilling til det materielle i sagen. Dette ville stride imod 2-instans princippet.
- Kun processuelle spørgsmål.

15.5.2 Genoptagelse – s. 337

- Genoptagelse medfører en helt ny sagsbehandling, ikke en revision af indholdet i en truffen afgørelse.
- Genoptagelse kan anvendes uanset om udeblivelse er undskyldelig eller ej, jf. § 367.
- Genoptagelsesbegæring skal fremsættes skriftligt inden 4 uger efter afsigelse af dommen, jf. § 367, stk. 1. Begæringen fremsættes overfor den ret der har afsagt dommen.
 - Undtagelsesvist kan retten genoptage sagen, hvis anmodningen indgives inden ét år efter afsigelsen, jf. § 367, stk. 1, 2. pkt.
 - Reglen bør administreres liberalt og ud fra et samlet skøn over rimeligheden, jf. U 1983.483 Ø.
 - Hvor lang tid efter afsigelsen fremsættes anmodningen?
 - Hvor indgribende betydning har dommen?
 - Vil genoptagelse overhovedet kunne medføre et andet resultat?
 - Sagsøgte ved ikke hvornår dommen afsiges, men modtager en udskrift af dommen, jf. § 219, stk. 6, 1. pkt.
- Genoptagelse kan betinges af at sagsøgte betaler de sagsomkostninger, der blev pålagt ham ved udeblivelsesdommen, jf. § 367, stk. 1, 3. pkt..
- En anke efter § 369, stk.4, afskærer ikke domfældte fra samtidig at begære dommen genoptaget, ligesom en stadfæstelse af udeblivelsesdommen ikke er til hinder for, at dommen genoptages efter § 367, jfr. U 2004.2225 H. CP, s. 336, note 67. Se opgave 129.

16 – Sagens ophævelse

19 Proceskravets formål

Begrebet retlig interesse

- Om processkridtet har et fornuftigt og rimeligt formål.
- Et fast begreb?
 - Dækker over en række typetilfælde, der må læses hver for sig.

Påstanden åbenbart uegnet til påkendelse

- Eks. U 1974.525 HD
 - Påstand:
 - “1. Sagsøgte Danmarks Nationalbank, ved nævnte 7 bestyrelsesmedlemmer, tilpligtes til at standse inflationen og i stedet opretholde et sikkert pengevæsen her i landet, i henhold til lov nr. 116 af 7. april 1936, ved ikke at tilskrive sig renterne af pengefundamentet (obligationerne, som de udstedte pengesedler er anbragt i) men derimod tilskrive pengefundamentet disse renteindtægter fra obligationerne.
 - 2. De sagsøgte tilpligtes at betale sagsøgerne et påført inflationstab på 10.001 kr. eller et beløb efter rettens skøn.”
 - Højesteret:
 - “Det af appellanten rejste søgsmål findes efter sin beskaffenhed ikke at kunne tages under påkendelse af domstolene. Herefter tiltrædes det, at sagen er afvist.”
- Afvisning eller frifindelse?
 - Afvisning, da sagen slet ikke kan påkendes, dvs. det materielle vurderes slet ikke.
 - Frifindelse ville betyde at er taget stilling til det materielle. ”Der er ikke noget retsgrundlag”.

Det retlige skridt skal have et rimeligt formål

- CP, s. 418:
 - “Udtrykket retlig interesse giver ikke en egentlig positiv vejledning om hvem, der kan optræde som part i en retssag og få procederet sin påstand, og sætter ikke bestemte grænser for søgsmålsretten ...”.
- CP, s. 388:
 - “Uanset udtryksmåden er det en væsentlig opgave at belyse og besvare spørgsmålet om, hvorvidt og i bekræftende fald i hvilke situationer en begæring om et retsskridt, **som har hjemmel i almindelige regler, dog bør nægtes fremme** i situationer, hvor begæringen ikke kan tjene **noget rimeligt formål for den, der har fremsat begæringen.**”
- Dette skal bedømmes i forhold til formålet med det enkelte relevante retsskridt
 - Eks. formålet med konkurs
 - Formål: Realisation af aktiver
 - Har skyldneren ingen aktiver, har kreditor ikke retlig interesse
 - Se f.eks. U 1997 51 ØLD (chikane?)
- Sagsøgeren skal have retlig interesse
 - Eks. U 1953 360 ØLD
 - Landsretten: “Der findes imidlertid også at måtte gives de sagsøgte medhold i, at sagsøgerinden, der ikke ved søgsmålets gennemførelse kan opnå, og heller ikke tilsigter at opnå, noget for sig selv, men alene en anden fordeling af aktiverne i hendes afdøde mands bo mellem dettes kreditorer, end der følger af lovgivningens sædvanlige regler, under disse omstændigheder savner den fornødne retlige interesse i sagsanlægget.”

Sager i strid med lov og ærbarhed (Danske Lov 5-1-2)

- Eks. U 2000 1413 VLD

- En båd var købt i sagsøgtens navn, og den var muligvis efterfølgende overdraget til sagsøger. De reelle købere var sagsøgers forældre, der var insolvente. Sagsøgte havde solgt båden og sagsøger anlagde sag med henblik på bådens udlevering.
- Landsretten: “Herefter og efter bevisførelsen i øvrigt må det lægges til grund, at midlerne til betaling af båden stammer fra ... [forældrene], og at det i overensstemmelse med deres egen forklaring skyldes et ønske om at undgå, at båden kunne tjene deres kreditorer til fyldestgørelse, at båden ikke blev indkøbt i deres navn, og et ønske om at opnå en lavere forsikringspræmie end ellers muligt, at den ikke blev indkøbt i ... [sønnens] navn.
Da det grundlag, som ... [sønnen] påberåber sig til støtte for sin påstand således efter de under denne sag tilvejebragte oplysninger må anses for en proformaretsandel med det formål at unddrage ... [forældrenes] ejendele fra at tjene deres kreditorer til fyldestgørelse, findes sagen, **uanset at påstand herom ikke er nedlagt, ikke at kunne tages under påkendelse af domstolene.**”

Retten kan af egen drift tage stilling

- UP: § 338 – Forhandlingsprincippet
 - Retten tager kun stilling til hvad parterne har fremlagt.
- § 337 – Retten kan ex officio opfordre parter til udtale sig om afvisnings eller henvisnings grunde.

Konstaterende eller konstitutive domme

- Konstaterende
 - Fastslår på ny hvilken retsstilling der gælder mellem parterne.
- Konstitutive domme
 - Skaber nu retstilstand mellem parterne.

20 Krav om anerkendelse og om fuldbyrdelsesgrundlag

- Fuldbyrdelsessøgsmål
 - Eksempel
 - “sagsøgte tilpligtes at betale til sagsøgeren kr. 100.000 med tillæg af sædvanlig procesrente heraf fra sagens anlæg til betaling sker.”
 - § 478, stk. 1, nr. 1
 - § 501, stk. 2 – Fogedrettens rolle – indsigelser kan ikke gøres gældende under tvangsfuldbyrdelsen
 - UP: Samtlige betingelser skal som udgangspunkt være opfyldt
 - Modif: Forfaldstiden
 - Fogedretten kan konstatere, om forfaldstiden er indtrådt, men der kan ske ændringer
 - Dvs. ikke fremtidige ydelser, jf. Gomard, s. 403:
 - “... men ikke for betaling af vederlag, der betales i rater, f.eks. for ting købt på afbetaling, for leje af fast ejendom eller for afdrag, der skal betales til opfyldelse af en ensidig forpligtelse, f.eks. renter og afdrag af et lån, uanset om raterne eller afdragene skal erlægges ved kontante beløb til forud bestemte tidspunkter.”
 - Modif: Enkle betingelser, jfr. U 1948 627 VLK (betaling mod udlevering af motorjolle)
 - Typisk tilbageholdsret og standsningsret
 - Skal sagsøgte aflevere jollen eller stille den til rådighed ?
 - Modif: Renter “indtil betaling sker”
 - **Husk !** selv om der ikke kan opnås fuldbyrdelsesdom, kan der måske opnås anerkendelsesdom.
- Anerkendelsessøgsmål
 - Gruppessøgsmål
 - Sagsøgte skal over for (sagsøgeren og) dem, der tilmelder sig nærværende gruppessøgsmål, anerkende ...
 - Fuldbyrdelsessøgsmålene skal således alene tage stilling til de individuelle dele.
 - bankTrelleborg
 - Påstand: ”Sagsøgte 1 tilpligtes over for dem, der tilmelder sig nærværende gruppessøgsmål, at anerkende, at den i perioden 22. januar til 31. januar 2008 gennemførte tvangsindløsning af minoritetsaktionærernes aktier i bankTrelleborg A/S ikke har været berettiget, og at sagsøgte 1 ikke har været berettiget til at overdrage de således indløste aktier til sagsøgte 2”
 - Anerkendelsespåstand
 - “Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgeren har ret til at benytte den markvej, der går umiddelbart vest for stuehuset på sagsøgtes ejendom matr.nr.x, til almindelig færdsel.”
 - Dommens formulering:
 - “Sagsøgte tilpligtes at anerkende, at sagsøgeren har ret til at benytte den markvej, der går umiddelbart vest for stuehuset på sagsøgtes ejendom matr.nr.x, til almindelig færdsel.”
 - Kan dommen fuldbyrdes, hvis sagsøgte efter dommen har sat en bom op på markvejen?
 - Gomard, s. 398:
 - “Skillelinien mellem en anerkendelse af modpartens ret og et forbud mod krænkeshandlinger er ikke altid klar. Først under behandlingen af den enkelte begæring til fogedretten tages der stilling, om det begærede fuldbyrdelsesskridt kan foretages.”
 - Den kan formentlig ikke fuldbyrdes i dette tilfælde.
 - “Sagsøgte tilpligtes at fjerne den bom, der spærrer den markvej, der går umiddelbart vest for stuehuset på sagsøgtes ejendom matr.nr.x.”
 - Positiv retskraft

- Den nye sag skal og kan således kun prøve, om betingelserne for tvangsfuldbyrdelse ... [f.eks. om bommen spærrer sagsøgers adgang], er opfyldt.”
- materiel retskraft
 - negativ retskraft
 - afvisningsvirkning
 - ny identisk (eller næsten identisk) sag afvises
 - positiv retskraft
 - præjudiciel virkning
 - dommen lægges uprøvet til grund under ny sag med samme spørgsmål
- Betingelser for anerkendelsessøgsmål
 - Retsuvished
 - cfr. fuldbyrdelsesdom
 - Sagsøgte anerkender påstanden
 - Hvad hvis sagsøgte ikke vil tage stilling på nuværende tidspunkt ?
 - En konkret situation
 - Eks. U 1990 611 H
 - En funktionær kan efter funktionærlovens § 5, stk. 2, opsiges med en måneds varsel, såfremt han har haft 120 sygedage inden for et år.
 - Sagen var anlagt af HK mod Amtsrådsforeningen med påstand om, at A tilpligtedes at anerkende, at delvist fravær (den ansatte møder senere eller går tidligere) i medfør af sygdom ikke medregnes som hele fraværsdage ved optællingen af fravær efter 120 dages reglen i funktionærlovens § 5, stk. 2.
 - Fem mod fire for retlig interesse.
 - Højesterets flertal: “Ved ... findes det under sagen rejste spørgsmål således konkretiseret og oplyst, at parterne, der er enige om at ønske spørgsmålet påkendt ved domstolene, har den fornødne retlige interesse heri. Disse dommere stemmer derfor for ikke at afvise sagen.”
 - En konkret afvejning
 - hensynet til sagsøger
 - hensynet til sagsøgte
 - samfundsmæssige hensyn
 - En aktuel situation
 - Eks. U 2003 219 ØLD
 - Sagsøger kommet til skade, idet en pedalarm på en cykel, som sagsøgte havde produceret, var brækket.
 - Påstand: “Sagsøgte tilpligtes at anerkende at være erstatningspligtig for ethvert fremtidigt tab, herunder personskade, der skyldes sagsøgerens ulykke den 1. december 1995 som følge af en af sagsøgte leveret defekt pedalarm.”
 - Landsretten: “Appellantens påstand omfatter efter sin formulering ikke kun fremtidige tab i forbindelse med tandbehandlingsudgifter, men ethvert fremtidigt tab, der som følge af den pågældende tilskadekomst måtte blive konstateret. Således som sagen foreligger til pådømmelse, har appellanten ikke godtgjort, at samtlige betingelser efter de almindelige erstatningsregler - ud over et muligt tab i fremtiden - er opfyldt, for at indstævnte kan tilpligtes at være erstatningsansvarlig herfor.”
 - afvisning eller frifindelse?
 - Udstykning
 - Gomard, s. 801:
 - “Tilladeligheden af at opdele (udstykke) et krav og at gennemføre delkravene i flere processer må afgøres ved en afvejning af parternes interesser og under hensyntagen til de

materielle regler, der gælder om deres mellemværende.”

- Hovedregel: ikke udstykning
- Undtagelser:
 - forfaldent del af et større krav
 - ubestridt del af et i øvrigt bestridt krav
 - Gomard, s. 694:
 - “Hvor en skadegørende handling har forvoldt tab, som straks eller hurtigt kan gøres op, og måske også tab som først senere vil kunne konstateres og opgøres, kan skadelidte indskrænke sig til at påstå erstatning for de tab, der kan gøres op, og senere under en ny sag kræve erstatning for de yderligere tab, der måtte kunne opgøres.”
- Gomard, s. 382:
 - “Om en dom bruger ordet frifindelse eller afvisning har ikke i sig selv retlig betydning. Dommens retskraftvirkning og andre virkninger beror ikke på ordvalget, men på hvilke spørgsmål der er afgjort ved dommen.”

21 – Objektiv kumulation

21.1 Sager med en flerhed af krav og af parter

- Kumulation = Samling af flere krav til afgørelse under én sag.
- Objektiv kumulation
 - Vedrører sagens genstand.
 - Flere krav mellem de samme to parter.
- Subjekt kumulation
 - Vedrører (også) sagens parter.
 - Flere krav mellem mere end to parter.
- Letter sagsbehandlingen ved at samle bevisførelse og behandle kravene i en samlet procedure.
- RPL § 249 “flere krav”
 - Foreligger der et eller flere krav
 - Eksempel: Købers påstand om naturalopfyldelse (vare leveres). Alternativt erstatning (dækningskøb).
 - Formentlig ”flere” krav.
 - Ved flere krav, står det frit for, om man vil samle kravene under en sag, eller dele det op i flere sager.
- “En objektiv kumulation er *oprindelig*, når kravene er fremsat **inden forberedelsens slutning**, jfr. § 249, stk. 4, smh.m. §§ 358 og 363 ...” CP, s. 429.
 - Betydning for præklusion af nova.
 - Ved efterfølgende kumulation kobles reglerne for nova på.
- Rettens muligheder for at korrigere
 - § 253
 - § 254

21.2 Oprindelig, objektiv kumulation fra sagsøgerens side – s. 431

- Betingelser for kumulation efter § 249, stk. 1
 - værneting i Danmark for **alle** krav
 - *stedlig* kompetence for **et** krav
 - *saglig* kompetence for **et** krav
 - krav, der henhører under særlige domstole kan kumuleres
 - Men § 249, stk. 3 – “henviser kravet til afgørelse ved rette domstol.”
 - samme processuelle regler. - Fx ægteskabssager.

21.3 Efterfølgende, objektiv kumulation fra sagsøgerens side – s. 434

21.4 Modkrav (objektiv kumulation fra sagsøgtes side) – s. 435

- Modkrav
 - lettere og billigere sagsbehandling
 - undgå tab for sagsøgte.
 - ”Modkrav”
 - ikke indsigelse
 - “... og blotte indsigelser mod sagsøgerens påstand falder derimod uden for bestemmelsen. Grænsen mellem modkrav og indsigelser kan være vanskelig at drage. Den sagsøgte købers krav om frifindelse, fordi han har hævet købet eller om et forholdsmæssigt afslag i købesummen på grund af mangler ved salgsgenstanden er indsigelser, mens køberens krav om erstatning, fordi salgsgenstanden

er mangelfuld, er et modkrav (en konneks modfordring.” CP, s. 438.

- De behandles i almindelighed efter samme processuelle regler
 - men § 249, stk. 3. - indsigelser kan ikke henvises til en anden domstol.
- Begrebet omfatter mere end området for modregning som en ophørsgrund for fordringer
- Materiel modregning
 - modregningserklæring inden sagen
 - “Fremsettelse af en modfordring i retten må i almindelighed opfattes som en afgivelse af modregningserklæring.” CP, s. 437.
- Modkrav om kompensation
 - “Påstand om hel eller delvis frifindelse”
 - Ingen betingelser for at fremsætte krav om kompensation. (Så indlysende at der ikke er fundet anledning til lovregulering herom).
- Selvstændig dom for modkravet
 - “Påstand om dom” og “selvstændig dom for modkravet” - § 249, stk. 2.
 - Selvom sagsøger ikke får medhold stopper sagen ikke før der er taget stilling til modkravet.
- ”Udlænding” anlægger sag mod ”dansker”
 - Modkravet (fordringen) kan bruges til at danne godsværneting, jf. § 246, stk. 3.
 - Således er der værneting i DK, jf. § 249, stk. 2, nr. 1.
 - Eller der er konneksitet i kravene. (Udspringer af samme kontrakt).
 - For EU-borgere, se domsforordningen art. 6, nr. 3.
 - Alene konneksiteten kan medføre at der kan fremsættes modkrav.
 - Kun modkrav til selvstændig dom er reguleret ved art. 6, nr. 3
 - U 1996.13 VLD
 - EU-domstolens udtalelse: “Den forelæggende rets første spørgsmål må derfor besvares med, at konventionens artikel 6, nr. 3, kun omfatter modfordringer, der af sagsøgte fremsættes til selvstændig dom. Bestemmelsen omfatter ikke den situation, hvor en sagsøgt alene som en indsigelse gør gældende, at han har et krav mod sagsøgeren. Hvilke indsigelser der kan gøres gældende og betingelserne herfor afgøres efter reglerne i national ret.”
- Konneksitet
 - U 2001 370 H
 - Sagsøger (et portugisisk selskab) havde løbende leveret tøj til et dansk selskab. Sagsøger havde et krav på ca. 60.000 kroner for leveret tøj og anlagde sag i Danmark. Sagsøgte fremsatte modkrav til selvstændig dom på ca. 1,6 mio. kroner (erstatning bl.a. for mangler og forsinkelse).
 - Højesteret: “Såvel det krav, som gøres gældende af Commercial Textiles, som det modkrav, som af Cha Cha Denmark gøres gældende til selvstændig dom, vedrører leverancer af tøj fra Commercial Textiles til Cha Cha Denmark, som har fundet sted som led i et *fast* samhandelsforhold mellem parterne. Det må endvidere lægges til grund, at en del af Cha Cha Danmarks modkrav kan henføres til *de samme leverancer*, som Commercial Textiles' krav angår, og at den øvrige del af modkravet er begrundet i tilsvarende indsigelser mod andre leverancer fra samme periode. Højesteret finder, at kravet om konneksitet i Domskonventionens art. 6, nr. 3, i hvert fald under disse omstændigheder må anses for opfyldt, og stadfæster derfor byrettens kendelse.”

22 – Subjektiv kumulation

22.1 Definition og anvendelse af subjektiv kumulation

- Subjektiv kumulation
 - Krav der efter deres beskaffenhed kunne gøres gældende hver for sig i flere sager af eller mod flere parter.
 - Flere end to parter.
 - Flere sagsøgere = *aktiv* kumulation
 - Flere sagsøgte = *passiv* kumulation
- Oprindelig subjektiv kumulation - § 250, stk. 1
 - Parterne har forenet deres krav fra sagens begyndelse. Dvs. stævningen indeholder (flere) krav mod (flere) sagsøgte.
- Efterfølgende subjektiv kumulation - § 250, stk. 2
 - En ny part indstævnes som *adcitatus* eller indtræder som *intervenient*.
- Reglerne om kumulation udvider ikke adgangen efter § 246 til at sagsøge personer bosat uden for EU i Danmark.

22.2 Oprindelig subjektiv kumulation – s. 445

- Betingelserne for objektiv kumulation i § 249, stk. 1, er gentaget i § 250, stk. 1, nr. 1-4 og skal være opfyldt.
 - Der er værneting for alle kravene her i landet, jf. § 250, stk. 1, nr. 1.
 - Værnetingsaftaler udelukker ikke nødvendigvis kumulation.
 - retten er værneting for (bare) ét af kravene, jf. nr. 2
 - retten er saglig kompetent for (bare) ét af kravene
 - alle kravene kan behandles efter samme processuelle regler.
- Desuden, § 250, stk. 1, nr. 5:
 - ingen af parterne gør indsigelse mod kumulationen, *eller*
 - kravene har en sådan sammenhæng, at de uanset fremsatte indsigelser bør behandles under én sag.
 - Ikke konneksitet som vi kender det.
 - Retten skal ikke påse sammenhængen ex officio, hvor ingen indsigelser er fremsat.
 - Finder retten det uhensigtsmæssigt at behandle kravet, kan dette udskilles, jf. § 253.
 - Fremsætter en part indsigelser, kan kumulation kun opretholdes hvis den indbyrdes forbindelse mellem kravene medfører at det er bedst at behandle under ét.
 - Kravet fortolkes lempeligt
 - U 1994 967 HKK: sagsøger anlagde sag mod to sagsøgte. “sagsøger gør gældende, at de sagsøgte som henholdsvis leverandør og rådgivende ingeniør har pådraget sig erstatningsansvar som følge af mangler ved et kunstlysanlæg.” Højesteret henviser til landsretten: “Da kravene mod de to sagsøgte hviler på samme retsgrundlag, **taler stærke praktiske og processuelle hensyn for, at de behandles under ét.**”
- Retten kan henvise krav den ikke er kompetent til at behandle til afgørelse ved rette domstol, jf. § 250, stk. 4.
- Er betingelserne i stk. 1 ikke opfyldt, må der ske afvisning ved dom, delvis afvisning ved kendelse eller henvisning til rette domstol.
- Der er ikke pligt til at foretage kumulation.
- **Domsforordningens art. 6, nr. 1**
 - “En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan endvidere sagsøges:
 - 1) såfremt der er flere sagsøgte, ved retten i den retskreds, hvor en af de sagsøgte har bopæl, forudsat at kravene er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidig for at undgå

uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig.”

- Sagen skal anlægges i den retskreds, hvor en sagsøgt har bopæl.
- Bestemmelsen omfatter
 - Oprindelig kumulation
 - Måske sagsøgers efterfølgende kumulation
 - Hertz, s. 172: “Selv om det ikke direkte fremgår af ordlyden ... må en systematisk fortolkning af nr. 1 og 2 føre til, at nr. 2 kun gælder for sagsøgtets adcitation. I modsat fald ville en sagsøger i praksis kunne sætte sig ud over begrænsningen i nr. 1.”
 - U 2007 377 HD – Uklar anvendelse af art.6 nr. 2 ved subjektiv kumulation.
- kravene mod de sagsøgte i det væsentlige har samme faktiske eller retlige grundlag.”
- Se princippet i art. 28, stk. 3:
 - “Ved indbyrdes sammenhængende krav forstås i denne artikel krav, der er så snævert forbundne, at det er ønskeligt at behandle og påkende dem samtidigt for at undgå uforenelige afgørelser i tilfælde af, at kravene blev påkendt hver for sig.”
- Sagen kan efter art. 28:
 - Udsættes med henblik på at afvente anden sags behandling
 - Afvises med henblik på kumulation ved anden ret

22.2.4 Behandling af sager med flere parter – s. 448

- Udfaldet af en subjektivt kumuleret sag kan blive forskelligt for parterne. Under sagen optræder den enkelte part uafhængigt af de øvrige parter.
- Parterne træffer hver for sig afgørelse om anke af dommen.
- De sagsøgte kan fremsætte modkrav efter de almindelige regler i § 249.

22.3 Adcitation

22.3.1 Adcitation fra sagsøgeren og sagsøgte – s. 450

- Hver part kan inddrage krav mod tredjemand under sagen, jf. § 250, stk. 2.
 - Den tredjemand der er blevet adciteret, kan selv adcitere en ”fjerdemand”.
 - Gælder kun 1. instans. Ingen adcitation under anken.
- Adcitation = efterfølgende at medindstævne tredjemand
- Betingelserne under sagens gang svarer til betingelserne for oprindelig, subjektiv kumulation.
 - Efter anmodning fra de *oprindelige parter* kan adcitation afvises, jf. § 250, stk. 5. Sml. § 251, stk. 3. Se §§ 358 og 363.
 - Efter forberedelsens afslutning kan krav mod tredjemand kun inddrages i sagen med rettens samtykke, jf. § 250, stk. 5, 2. pkt..
- **Domskonventionens art. 6, nr. 2:**
 - “En person, der har bopæl på en medlemsstats område, kan endvidere sagsøges
 - 2) Når der er tale om krav mod den pågældende som tredjemand, ved den ret, hvor den oprindelige sag er anlagt, medmindre denne kun er anlagt for at unddrage den pågældende det værneting, der ville være kompetent i hans sag.”
 - Kan bruges til at skabe international værneting.
 - Det praktiske anvendelsesområde
 - sagsøgtets adcitation af en tredjemand, mod hvem sagsøgte vil gøre et *regreskrav* gældende, hvis han taber den mod ham anlagte sag.
 - U 1998 1360 HK – (Selskabstømmersag mod bl.a. Den Danske Bank A/S. Den Danske Bank adciterede bl.a. Bjørn Stiedl, der havde bopæl i England).
 - Men måske også sagsøgers efterfølgende kumulation

22.4 Hovedintervention – s. 453

22.4.1 Almindelig karakteristik af hovedintervention

- Intervention = Tredjemands indtræden i sagen på *eget initiativ*.
 - Tilstævnes tredjemand foreligger der adcitation.
- Hovedintervention = Tredjemand indtræder i sagen som part og nedlægger selvstændig påstand.
- Biintervention = Tredjemand indtræder i sagen til støtte for en af de egentlige parter påstand, jf. § 252.

22.4.2 Betingelserne for hovedintervention – s. 454

- Intervenienten kommer i almindelighed til at stå som modpart både i forhold til sagsøgeren og til sagsøgte.
 - Intervenienten kommer jo til at kræve en del af det som ellers ville tilkomme sagsøger.
- Hovedintervention forudsætter - § 251
 - at intervenienten nedlægger en selvstændig påstand,
 - U 1978 228 VLK
 - M havde overdraget sin ejendom til ægtefællen H. En kreditor anlagde sag efter RVL § 33 for et krav på ca. 10.000 kroner. M blev senere erklæret konkurs, og konkursboet hovedintervenerede og påstod beløbet tilkendt boet.
 - En sådan sammenhæng:
 - U 1986 468 HD
 - Et forsikringssselskab, der havde udbetalt erstatning til skadelidte, anlagde sag mod skadevolder. Skadelidte hovedintervenerede og påstod sig tilkendt nogle andre beløb, end dem forsikringssselskabet krævede.
 - at denne påstand angår sagens genstand.
 - At der er værneting her i landet
 - at samme processuelle regler finder anvendelse.
- Retten kan afvise interventionskravet efter anmodning fra en af de oprindelige parter, såfremt kravet fremkommer for sent.
- Hovedintervention kan kun ske i første instans, jf. § 251, stk. 1.

22.4.3 Fremgangsmåden ved hovedintervention – s. 456

-

22.5 Biintervention og procesunderretning (litis denuntiation)

22.5.1 Biintervention

22.5.1.1 Betingelser – s. 456

-

22.5.1.2 Fremgangsmåden ved biintervention – s. 459

-

22.5.2 Procesunderretning (litis denuntiation) – s. 461

-

22.6 Særregler om kumulation m.m. i andre love – s. 463

Gruppesøgsmål

- RPL kap. 23A
- Regulerer hvis man har mange sagsøgere. Svarer til oprindelig subjektiv kumulation, jf. § 250.
- Processuelle regler
 - Ikke materielle regler, f.eks.
 - Objektivt erstatningsansvar
 - Omvendt bevisbyrde
 - sagsomkostninger
 - Indført for at gøre det nemmere og billigere rent processuelt
- Forarbejder, L 41, s. 34 f.:
 - ”I det omfang der ikke er fastsat særlige regler i dette kapitel, behandles gruppesøgsmålet efter retsplejelovens almindelige regler.”
- Sammenhængen med kap. 23 (De almindelige kumulationsregler)
 - RPL § 254 b, stk. 1, nr. 5: gruppesøgsmål skønnes at være den bedste måde at behandle kravene på.
 - Subjektiv kumulation
 - Prøvesager
 - F.eks. RPL § 250, stk. 1, nr. 2
 - Alle kravene kan behandles efter samme processuelle regler

Hvilke sager

- ”Ensartede krav, som fremsættes på vegne af flere personer”, jf. § 254 a.
 - Faktisk og retligt ensartede
 - Dommen kan efterfølgende lægges til grund for de individuelle sager/krav.
 - U 1982 788 H - eksempel
 - S, der havde anvendt p-piller som svangerskabsforebyggende middel, blev 16. november 1967 indlagt på hospital, ramt af en blodprop i hjernen, og hun fik at vide, at hun aldrig mere måtte tage p-piller ?
 - Visse dele af sagen vil oplagt kunne føres under én sag, et gruppesøgsmål.
 - Andre dele (beløbsdelen) må føres.
 - Fuldbyrdelessøgsmål
 - Påstand om betaling af 100.000 kr. med tillæg af renter ...
 - Næppe muligt i dette tilfælde
 - Anerkendelsessøgsmål
 - Sagsøgte skal over for (sagsøgeren og) dem, der tilmelder sig nærværende gruppesøgsmål, anerkende ...
 -
 - U 1982 788 H - eksempel
- Det konkrete tilfælde – bankTrelleborg A/S
 - Børsnoteret
 - Fonden for bankTrelleborg 65 %
 - Egne aktier 8 %
 - 15.000 aktionærer
 - Lukket i kurs 219,50 fredag den 18. januar 2008
 - Week-enden den 19. og 20. januar

- Tvangsindløsning til kurs 59, 3
 - Overdragelse fra fonden til Sydbank
- Grundlager for sagen
- Sondring mellem tilmeldte gruppemedlemmer og ikke afmeldte gruppemedlemmer – § 254 e, stk. 5:
 - Gruppesøgsmålet omfatter de gruppemedlemmer, der har tilmeldt sig gruppesøgsmålet, jf. stk. 6 og 7, medmindre retten bestemmer, at gruppesøgsmålet skal omfatte de gruppemedlemmer, der ikke har frameldt sig gruppesøgsmålet, jf. stk. 8.”
 - Frameldingsmodellen
 - Skal kun anvendes undtagelsesvist.
 - Individuelt uprocesbare krav (ca. 2000) kroner
 - Tilmeldingsmodellen ikke hensigtsmæssig
 - Forbrugerombudsmanden
- Gruppesøgsmålets aktører
 - Sagsøgte
 - Der kan være flere sagsøgte. (Ordlyden kan dog give et andet indtryk).
 - Grupperepræsentanten - § 254 c – kan være:
 - Et medlem af gruppen.
 - Hæfter for sagsomkostninger.
 - En offentlig myndighed, der ved lov er bemyndiget til det. (Forbrugerombudsmanden).
 - En forening, privat institution eller anden sammenslutning, når søgsmålet falder inden for rammerne af sammenslutningens formål.
 - En ad hoc sammenslutning – sandsynligvis den praktiske løsning.
 - Foreningen af Minoritetsaktionærer i bankTrelleborg
 - Foreningens formål er at varetage medlemmernes økonomiske og ideelle interesser i deres egenskab af minoritetsaktionærer i bankTrelleborg i forhold til personer, selskaber, fonde og myndigheder, som har påført medlemmerne tab ...
 - Gebyr samt kontingent
 - U 2000 1575 H
 - ”Foreningerne blev dannet alene med henblik på gennemførelse af disse retssager. Som anført i stævningerne havde foreningerne ikke midler til at udrede eventuelle sagsomkostninger til de indstævnte. Efter vedtægternes § 3 hæftede alene foreningernes formue for foreningernes forpligtelser. Herved tilsigtedes at fritage medlemmerne for de sagsomkostninger, som de ellers enkeltvis eller i fællesskab kunne blive pålagt efter retsplejelovens bestemmelser. Højesteret finder, at foreningerne, hvis hovedformål således må antages at være en omgåelse af retsplejelovens regler om sagsomkostninger, ikke kan anerkendes som sagsøgere i de foreliggende sager. Med denne begrundelse stadfæster Højesteret dommen.”
 - Principperne i denne dom, gælder ligeledes ved gruppesøgsmål, jf. forarbejder.
 - Sikkerhedsstillelse som deltager (§ 254 e, stk. 7)
 - Foreningsdemokratisk kontrol
 - Bestyrelse samt beslutninger på generalforsamling træffes med almindelig stemmeflerhed
 - Grupperepræsentantens funktion
 - Være i stand til at varetage gruppemedlemmernes interesser (§ 254 c, stk. 3)
 - gennem advokat
 - Sikkerhedsstillelse for sagsøgtens omkostninger (§ 254 e, stk. 2)
 - Hvis omkostningerne kan blive væsentligt større end i forbindelse med individuelle søgsmål

- ”som parter i gruppesøgsmålet anses grupperepræsentanten og gruppens modpart” (§ 254 f, stk. 1)
 - Lovbestemt repræsentation
 - Grupperepræsentanten foretager alle processuelle retsskridt (nedlægger påstande, fremsætter anbringender og fører beviser m.v.)
 - Deltagerne skal ikke løbende orienteres (dog § 254 g)
- Gruppemedlemmerne / Deltagerne
 - Er ikke parter, men
 - Retskraft (§ 254 f, stk. 2)
 - Kan f.eks. ikke på ny anlægge en sag.
 - Ikke vidnetvang (§ 254 f, stk. 5, jf. §§ 302, 305 og 344, stk. 2)
 - Undladelse af at vidne, kan tillægges virkning til fordel for modparten, jf. § 344, stk. 2.
 - Sagsomkostninger (§ 254 f, stk. 3)
 - Kan tilpligtes at stille sikkerhed for omkostningerne.
 - Gruppemedlemmerne skal kunne identificeres og underrettes om sagen på en hensigtsmæssig måde
 - Stævningen skal indeholde en beskrivelse af gruppen, jf. § 254d, stk. 1, nr. 1.
 - Betingelse (§ 254 b, stk. 1, nr. 6)
 - Oplysning herom i stævningen (§ 254 d, stk. 1, nr. 2)
 - Underretning (§254 e, stk. 9)
 - Frist for tilmelding (§ 254 e, stk. 6)
 - En bestemt dato
 - Mellem 4-8 uger til 2-3 mdr.
 - Enkelt, evt. tilmeldingsblanket
 - Evt. dokumentation

27 Forhandlingsmaksimen

- Grundlæggende princip om at processtoffet tilvejebringes af parterne.
- Til dels kommet til udtryk ved § 338.
 - En part kan ikke tilkendes mere end påstået, og retten kan kun tage stilling til anbringender der er gjort gældende.

Materiel procesledelse

- Formel procesledelse (ordstyrer) - § 150
- Materiel procesledelse
 - Retten kan deltage i afhøring af vidner, syns- og skønsmænd og parter, jf. §§ 183, stk.2 og 209.
 - Retten kan give selvmøder advokatpålæg, jf. § 259, stk.2.
 - Retten kan søge uklare eller ufuldstændige påstande eller anbringender eller udtalelser afhjulpet ved spørgsmål til parten, jf. § 339, stk. 1.
 - Retten kan opfordre til at tilkendegive sin stilling til faktiske og retlige spørgsmål, jf. § 339, stk. 2.
 - Retten kan opfordre en part til at føre bevis, jf. § 339, stk. 3.
 - Retten har vejledningspligt overfor selvmøder, jf. § 339, stk. 4.
 - Retten kan nægte bevisførelse, jf. § 341.
 - Retten kan genoptage behandlingen af sag efter at sagen er optaget til dom, jf. § 346.

Påstande – s. 514

- Retten kan ikke tilkende en part mere, end han har påstået, jf. § 338.
- Retten kan godt tilkende en part mindre, end han har påstået, selvom der ikke er nedlagt subsidær påstand herom.
 - Skal dog kunne indeholdes som ”det mindre i det mere” i påstandene.

Anbringender – s. 515

- Et anbringende skal indeholde en vis præcisering af de faktiske omstændigheder og deres mulige retlige betydning.
 - Ikke nok at anføre at ”et krav er gammelt” - præcist er ”kravet er forældet”
- Retten er bundet af anbringender.
 - Ex: retten kan ikke afsige dom for forholdsmæssigt afslag, hvis der alene er anbringender om erstatning.

Beviser – s. 519

- Beviser er omfattet af forhandlingsmaksimen i § 338, selvom det ikke fremgår af ordlyden.
 - Retten kan således ikke ex officio foranstalte bevisførelse.
- Retten kan dog opfordre til at der føres bevis for faktiske omstændigheder, jf. § 339, stk.3.
 - Undlader en part at efterkomme en opfordring, kan dette medføre processuel skadevirkning.
- Retten kan nægte bevisførelse, som skønnes at være uden betydning for sagen, jf. § 341.

Retsregler – s. 525

- Retten er ikke bundet af parternes udtalelser om retsreglerne.
- Retten anvender ex officio gældende ret.
 - Dette omfatter tillige EU-ret, folkeret samt fremmed ret.
 - I praksis er det dog vigtigt at få fremlagt retsreglerne. Se f.eks. U 1996.B 395.

28 Dispositionsmaksimen

- Ved dispositionsmaksimen forstås parternes adgang til at indgå aftaler om sagens genstand og til i et vist omfang at regulere sagens gang.
- Dispositionsmaksimen indebærer også, at parterne kan forlige sagen for retten.

30 Bevisførelse

34 Vidneforklaringer

36 Syn og skøn

37 Retsafgørelser

37.1 Form

- Hovedregel
 - Retsafgørelser træffes i form af dom, kendelse eller beslutning.
 - Afgørelser under sagens behandling træffes ved kendelse eller beslutning.
 - Afgørelser, hvorved retten afslutter sagens behandling i denne instans, træffes ved dom.
- Undtagelser
- Valget mellem kendelse og beslutning
 - § 217
 - Rettens afgørelser sker ved kendelse i de tilfælde, hvor denne form er særlig foreskrevet.
 - Forskellen
 - Kendelsen skal begrundes. Beslutning behøver ikke begrundes.
- Såfremt sagen kun afsluttes delvist
 - CP, s. 643
 - Afvisning af den del af sagen sker ved kendelse, medmindre afgørelsen om den delvise afvisning optages som et led i dommen i sagen sammen med afgørelsen af sagens øvrige spørgsmål.
 - Eks. Voldgift.
 - Delafgørelse § 253
 - Deldom (særskilt afgørelse vedrørende et krav eller en del af et krav)
 - Mellemafgørelse (særskilt afgørelse vedrørende et spørgsmål)
- § 253
 - Formelle spørgsmål
 - Ikke alle delspørgsmål er egentlig ”delspørgsmål” efter § 253.
 - Rettens kompetence og lovvalg er delspørgsmål
 - *Betænkning*: er disse spørgsmål afgørende for hele sagens behandling, vil det være hensigtsmæssigt, at spørgsmålet, selv om det ikke er principielt, med det samme kan kæres til højesteret og ikke skal afvente en eventuel ankesag.
 - Kan spørgsmålet medføre at retten stopper sagsbehandlingen?
 - Fremlæggelse af processkrift?
 - Ikke en delafgørelse – svaret kan ikke afslutte sagens behandling.
 - Realitets spørgsmål
 - Altid et delspørgsmål
 - Afgørelser der ikke afslutter sagen, § 253, stk. 3, 2. pkt.
 - Omfatter som udgangspunkt processuelle spørgsmål.
 - Afgørelser kan kun kæres efter tilladelse fra højere ret.
 - Tre tilfælde
 - Byret som 1. instans - § 253, stk. 4
 - Landsret som 1. instans - § 392, stk. 1
 - Landsret som 2. instans - § 253, stk. 4 og § 392, stk. 2
 - Forberedelse, hovedforhandling og afgørelse kan begrænses til
 - et enkelt krav

- del af et krav
 - et enkelt spørgsmålet
 - Hvis det vedrører realiteten er det altid et delspørgsmål.
 - anbringende
- Eksempler
 - Bank anlægger sag mod en kunde og en kautionist (kumuleret sag)
 - Kan deles i kravet mod kunden og kravet mod kautionisten.
 - Dom eller kendelse? - sagen afsluttes vedrørende det krav => dom
 - Kan dommen fuldbyrdes? - § 253, stk. 3, 1. pkt. - Hvis ikke omfattet => alm. regler => ja.
 - Kan dommen appelleres? - § 253, stk. 4 – begrænsninger hvis omfattet af stk. 3. ellers alm.
 - U 2004.1612 HK
 - **Kære anses for en samtidig anmodning om tilladelse til at kære.**
- Alternativet / ikke delafgørelse
 - Fra byret kære efter almindelige regler – fri kæreadgang, jf. § 389, stk. 1.
 - Fra landsretten
-

Hvem kan anke

- Parterne
- Ikke biinternevent.
 - Dommen har ikke retskraft for disse.
 - Undtagelse: Dog CP, s. 709: ”Indeholder en dom imidlertid undtagelsesvis en afgørelse over for tredjemand, kan han indbringe denne afgørelse for højere ret, men en sådan appel må i almindelighed ske i form af kære.”
- CP, s. 611:
 - “En indstævnt, der ønsker at anke dommen over for en medsagsøgte eller over for et forudgående eller efterfølgende led i en ad citationskæde kan få vanskeligt ved at overholde ankefristen, hvis ankestævningen mod ham er udtaget kort før ankefristen udløb. RPL indrømmer ikke en tillægsfrist til en sådan “afledt” anke. Indstævnte må i givet fald søge anketilladelse fra ankeinstansen.”
- RPL § 372, stk. 2:
 - ”Ankeinstansen kan dog undtagelsesvis tillade anke indtil 1 år efter dommens afsigelse.”

Ankeafkald

- § 370
- Anke efter dommens afsigelse skal være udtrykkeligt.
 - Betaling inden anken, kan således ikke ses som automatisk ankeafkald.

Hvad kan ankes?

- Hovedregel
 - To-instansprincip
- Undtagelse
 - RPL § 368. Domme afsagt af **en byret**, kan af parterne ankes til den landsret, i hvis kreds byretten ligger. Angår sagen krav, der **efter påstanden** har en økonomisk værdi af højst 10.000 kr., kan dommen kun ankes med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. stk 2.
Stk. 2. Procesbevillingsnævnet kan meddele tilladelse til anke af domme, der er omfattet af stk. 1, 2. pkt., hvis sagen er af principiel karakter eller særlige grunde i øvrigt taler derfor. Ansøgning om tilladelse skal indgives til nævnet inden 4 uger efter dommens afsigelse. Nævnet kan dog undtagelsesvis meddele tilladelse, hvis ansøgning indgives senere, men inden 1 år efter afsigelsen.
 - Opgørelse af sagens værdi, CP, s. 732:
 - “Værdien opgøres som påstanden for landsretten sammenholdt med det i byretten opnåede resultat.”
 - U 1992.86 HK -
 - Der kan altid modankes med krav under 10.000 kr. CP, 732, note 23.
 - Objektiv og subjektiv kumulation
 - Sammenlægning
 - Eks. subjektiv kumulation U 1997 1037 HD
 - Men ikke i forbindelse med samlet behandling efter RPL § 254
 - Gælder ikke anke til Højesteret, jf. §368, stk. 3

Ankefristen

- Ankefristen er 4 uger fra dommens afsigelse, jf. § 372, stk. 1
- Beregning
 - “Ved beregning af ankefristens længde regnes kun med hele dage. Fristen er udløbet, når 4 ugers dagen er

gået ... En frist af 4 uger regnet fra fredag den 3. november er således udløbet fredag den 1. december ved kontortids ophør i landsretten. Er fristens sidste dag en lørdag, søndag eller helligdag anses den senest forudgående arbejdsdag som fristens sidste dag ...”, CP, s. 727

- NB! Hvis parterne ikke ved hvornår dommen afsiges, regnes fristen sandsynligvis først fra dommen er kommet til kundskab.
 - CP, s. 662: ”De processuelle frister bør da begynde at løbe fra det tidspunkt, hvor parten bliver bekendt med eller burde være blevet bekendt med dommens afsigelse ... evt. senest fra det oprindeligt meddelte afsigelsestidspunkt.”
- NB! Udeblivelsesdomme kan genoptages efter § 367.
- Ankefristen skal overholdes, CP, s. 731:
 - ”I en civil sag skal appelretten afvise en for sen anke, dersom appellanten ikke har fået anketilladelse, uanset om forsinkelsen er ringe eller undskyldelig, og uanset instævnte intet har imod, at sagen fremmes.”

Sagsbehandling i anken

- RPL Kap. 16-31 er almindelige bestemmelser, der gælder både 1. instans og anke, f.eks.
 - Forkyndelse
 - Parter
 - Vidner
 - Syn og skøn
 - edition
- Der kan være fastsat andet
 - Enten udtrykkeligt
 - RPL § 251, stk. 1: ”Tredjemand kan ved at indlevere stævning til retten indtræde som part i en sag i **1. instans**, såfremt:”
 - Modsætningsvist ikke i 2. instans.
- Eller efter almindelige principper
 - Ikke adcitation under anken (CP, s. 452 f.)
 - ny part
 - U 1985.250 ØLD
 - ”Bestemmelsen i retsplejelovens § 250, stk. 2, finder i hvert fald i almindelighed ikke anvendelse på inddragelse af nye parter under anke, idet parten derved ville blive afskåret fra den i retsplejeloven sikrede adgang til frit at indbringe afgørelsen for en højere instans.”
 - Se også U 1999.694 ØLK og U 2000.445 V
 - part i første instans
 - U 1995.329 VLD (tilsvarende U 1999.1734 V)
 - Sagsøger/køber - forholdsmæssigt afslag - sagsøgte/sælger 1 - friholdelse - adciterede/sælger 2.
 - Sagsøger ville under anken nedlægge påstand over for sælger 2 (erstatning). adcitation afvist (se dog U 1992.161 V)
 - Er kravet behandlet i 1. instans?
- CP, s. 305:
 - ”Reglerne om præklusion i første instans må ses i sammenhæng med reglerne om adgangen til at inddrage nyt processtof (nova) under anke af sagen. Reglerne fremmer ikke sagsbehandlingen, hvis nyt stof, som en part tillægger afgørende betydning for sagen, afskæres i første instans, men tillades medtaget under anke.”
 - U 2008.1 V
- Beviser – nye beviser?
 - Ingen begrænsninger.
 - §§ 380 og 381

- Påstande og anbringender, **der har været** fremført i 1. instans.
 - Krav til ankestævningen
 - RPL § 373, stk. 1, nr. 3: “appellantens påstand”
 - RPL § 373, stk.1, nr. 4: “angivelse af de anbringender, dokumenter og andre beviser, som appellanten vil påberåbe sig, og som ikke var påberåbt i foregående instans og ...”.
 - Krav til svarskriftet
 - RPL § 377 ”Afgivelse af svarskrift er unødvendig, såfremt indstævnte påstår dommen stadfæstet og ikke under anken ønsker at påberåbe sig andre anbringender, dokumenter og lignende end dem, der var påberåbt i foregående instans.”
 - RPL § 382, stk. 1: Påstande, som har været gjort gældende i foregående instans, men ikke er fremsat i ankestævningen eller i et rettidigt afgivet svarskrift, jf. § 375, og som heller ikke er omfattet af § 377, kan retten nægte fremsat, selv om modparten ikke protesterer, såfremt påstanden burde have været fremsat tidligere under anken.
- Påstande og anbringender, **der ikke har været** fremført i 1. instans
 - RPL § 383 og 384
 - samme forhold (§ 383, stk. 1 og 2)
 - modpartens eller rettens tilladelse
 - nyt forhold (§ 384)
 - rettens tilladelse
 - Sondringen mellem §§ 383 og 384
 - “og som ville gøre det nødvendigt for retten at tage stilling til forhold, som ikke har foreligget for den foregående instans”
 - CP, s. 617:
 - “Afgørende er, om helt nye krav søges inddraget i sagen. Har f.eks. den, der er kommet til skade ved et færdselsuheld, for byretten kun krævet erstatning for materiel skade, vil et krav om erstatning for personskade under anken kun kunne fremsættes med rettens tilladelse efter § 384 ... Har byretten derimod påkendt et krav om erstatning for personskade, men ønsker skadelidte for landsretten at kræve et større beløb som personskadeerstatning, fordi lægerne nu ansætter virkningerne af den ved ulykken skete skade til et højere invaliditetsgrad ...”.

Hvem kan kære

- CP, s. 753 ff
- § 393, stk. 1
 - Kan iværksættes af enhver over for hvem kendelsen eller beslutningen indeholder en afgørelse.
 - Tommelfingerregel: En personlig, konkret og aktuel interesse.
 - U 1994.95 VLK

Hvad kan kæres

- Samspil med anke
 - § 368, stk. 4
 - Delafgørelser kan inddrages i anken.
 - § 390, stk. 1
 - Afgørelser kan ikke kæres, efter at der er afsagt dom i sagen. Afgørelsen kan herefter ankes.
- Kendelser og beslutninger kan kæres
 - Undtagelser
 - § 369, stk. 3. - Afvisningsdomme kan ligeledes kæres. (Omfatter ikke international stedlig kompetence)
 - CP, s. 702.
- I landsretten
 - UP: § 392, stk. 2 – ikke kære medmindre der gives tilladelse. Kun principielle afgørelser.
 - Også § 392, stk. 1 – kræver højesterets tilladelse.
- Delafgørelser
 - § 253.

Kærefristen

- § 394
- Beregningen af kærefrister beregnes på samme måde som ankefristen.
- UP: 2 uger fra afgørelsen er truffet.
- CP, s. 758.
- NB! Fristen starter måske senere, hvis parterne ikke har fået besked om tidspunktet for afsigelsen af afgørelsen.

Kontrakære

- Kontraanke inden for fristen er ikke nødvendigt, jf. § 368, stk. 1.
 - CP, s. 738
- Der skal dog kontrakæres.

- Formel retskraft
 - Når de ordinære retsmidler er udtømte (ankefristen er udløbet)
 - men ikke de ekstraordinære
 - oprejsningsbevilling (RPL § 372, stk. 2).
 - tredieinstansbevilling (RPL § 371).
 - Højesteret, genoptagelse og oprejsningsbevilling (RPL § 399)
- Materiel retskraft
 - Dommens negative funktion
 - Nye sager vedrørende samme spørgsmål skal afvises.
 - Dommens positive funktion
 - I sager der også angår andre spørgsmål, lægges dommen præjudicerende til grund. Spørgsmål afgjort ved dommen prøves ikke på ny.
- Hvilke domme kan bevirke retskraft?
 - Domme
 - Sondring mellem frifindelse og afvisning – CP s. 372 og 380
 - Frifindelse
 - UP: Sagsøger kan ikke rejse en ny sag om samme krav
 - Kravet kan heller ikke gennemføres på anden måde, f.eks. modregning eller voldgift.
 - Afvisning
 - Kun retskraft for det formelle spørgsmål.
 - CP, s. 321: har ikke prøvet realiteten i sagen.
 - U 1999.497 Ø – Erstatningssag efter AS § 140
 - Påstået afvisning da det formelle ikke var opfyldt. (Beslutning på generalforsamling)
 - Ikke brugen af ordet ”frifindelse” eller ”afvisning”. Dette afgøres ved hvilke spørgsmål der er taget stilling til. CP, s. 382.
 - Bruxelles I-forordningen
 - Art. 33:
 - “Retsafgørelser, der er truffet i en medlemsstat, anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure.”
 - Art. 36:
 - “Den udenlandske retsafgørelse kan i intet tilfælde efterprøves med hensyn til sagens realitet.”
 - Se undtagelser f.eks. i art. 34 (stride mod grundlæggende retsprincipper).
 - Kendelser og beslutninger
 - Procesledende karakter
 - Formentlig et forholdsvist bredt begreb
 - U 2003.1965 Ø
 - Byretten var efter princippet i § 222 berettiget til at omgøre sin beslutning om ophævelse af sagen uden at træffe afgørelse om sagsomkostninger og i stedet at pålægge sagsøger at betale disse.
 - § 222 – Kan omgøres, når nye oplysninger foreligger, samt når retten i øvrigt finder det hensigtsmæssigt.

-
- Andre processuelle beslutninger og kendelser
 - Bindende i samme sag, men **ikke i andre sager**.
- Kun betydning for dem der er parter i sagen
 - Skyldes at domstolsprocessen hviler på forhandlingsprincippet, jf. § 338. Kun parterne har haft adgang til at ytre sig. Tredjemand har derfor ikke kunnet påvirke processen og fremsætte sine synspunkter m.m..
 - Betydningen for tredjemand er typisk af bevismæssig og fortolkningsmæssig karakter.
- Negativ retskraft
 - CP, s. 237
 - “En anlagt sag har **litispændensvirkning**, således at et nyt søgsmål af samme indhold mellem samme parter må afvises.”
 - Dvs. fra indlevering af stævning, jf. § 348, stk. 1.

Materielle retskraft

- Negativ retskraft – afvisningsvirkning
 - Ny identisk (eller næsten identisk) sag afvises
 - Som udgangspunkt påses ex officio. - § 337 (Opfordre parterne til at udtale sig herom) Se dog CP, s. 810.
 - Ingen præklusion.
 - Konklusion og præmisser, påstande og anbringender må vurderes og sammenlignes. Er der tale om det samme spørgsmål?
 - Ingen generel formel.
 - Retten vil nok anvende § 253 til at udskille spørgsmålet mens sagen i øvrigt udsættes.
 - Omvendt skal forberedelsen måske gennemføres før det er muligt at afgøre om sagerne ligner hinanden.
- Positiv retskraft – præjudiciel virkning
 - Dommen lægges oprevet til grund under ny sag med samme spørgsmål.
 - Påses ikke ex officio. (“deklaratorisk”) - hvis der ikke proteteres så er der ikke positiv retskraft.
 -
- Modkrav
 - Til selvstændig dom
 - Har retskraft som andre sager.
 - Til kompensation
 - CP, s. 683
 - U 1987.676 HKK
 - Retten behøver ikke tage stilling det nøjagtige beløb af kompensationen.
- Nye krav på samme grundlag
 - Retskraft omfatter i hvert fald ikke uforudsete krav
 - U 1975.257 VLK
 - Men måske generelt ikke retskraft.
 - U 1982.198 VLK – 1. sag krav om naturalopfyldelse. 2. sag krav om erstatning.
 - Antaget som OK.
 - Men hvad med præklusionsregler i § 358, stk. 5? er afgørelsen forkert?
- Nye anbringender
 - Hovedregel

- Forny et prøvelse kan ikke støttes på nye anbringender
- Undtagelser
 - senere indtrufne omstændigheder
 - CP, s. 664:
 - “En grundejer, der ikke har fået medhold i sin påstand om, at visse ulemper fra en naboejendom er retsstridige, kan f.eks., dersom ulemperne i væsentlig grad har skiftet karakter, under en ny sag få et prøvet, om ulemperne nu overstiger den naboretlige tolerancegrænse.”
 - Modparten har retsstridigt fortiet forhold
- Nye beviser
 - Hovedregel
 - Forny et prøvelse kan ikke støttes på nye beviser
 - Undtagelse
 - Modparten har handlet retsstridigt

Udstykning

- Formalitetsindsigelse
 - Kan frafalde af parterne.
 - Præklusionsvirkning, hvis ikke fremsat i svarskriftet. - § 351, stk. 4, jf. § 358, stk. 2.
- Foreligger der et eller flere krav?
 - CP, s. 692. Ingen generelle kriterier findes ikke.
 - Nye krav på samme grundlag
 - Retskraft omfatter i hvert fald ikke uforudsete krav.
 - Måske generelt ikke retskraft.
 - => frit dele op i flere sager
- Må man udstykke?
 - CP, s. 801
 - Tilladeligheden af at opdel et krav og at gennemføre delkravene i flere processer må afgøres ved en afvejning af parternes interesser og under hensyntagen til de materielle regler, der gælder om deres mellemværende.
 - Hovedregel
 - Ikke udstykning
 - Væsentligt hensyn til sagsøgte om kunne få gjort op med det hele på en gang.
 - Undtagelser
 - forfaldent del af et større krav
 - Ubestriddt del af et i øvrigt bestriddt krav.
 - Væsentligt til sagsøger.
 - CP, s. 803.
 - Uforudsete, væsentlige yderligere følger.
- Kan man tage forbehold?
 - Rutinemæssige forbehold
 - ”Tager forbehold om en efterfølgende retssag”
 - Ingen betydning.
 - Andre forbehold
 - Konkrete forbehold kan tillægges en vis betydning. => således ikke overraskende for modpart.